Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Første Afdeling)

17. maj 2013*

»Konkurrence — karteller — det europæiske marked for pumpeslanger til brug på havet — beslutning, der fastslår en overtrædelse af artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53 — prisfastsættelse, opdeling af markedet og udveksling af kommercielt følsomme oplysninger — tilregnelse af den ulovlige adfærd — bøder — retningslinjerne for beregning af bøder af 2006 — berettiget forventning — loft på 10% — formildende omstændigheder — samarbejde«

I sag T-146/09,

Parker ITR Srl, Veniano (Italien),

Parker-Hannifin Corp., Mayfield Heights, Ohio (USA), ved advokaterne B. Amory, F. Marchini Càmia og F. Amato,

sagsøgere,

mod

Europa-Kommissionen, først ved N. Khan, V. Bottka og S. Noë, derefter ved V. Bottka, S. Noë og R. Sauer, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående en principal påstand om delvis annullation af Kommissionens beslutning K(2009) 428 endelig af 28. januar 2009 vedrørende en procedure i henhold til artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39406 – Pumpeslanger til brug på havet), for så vidt som denne beslutning vedrører sagsøgerne, og en subsidiær påstand om ophævelse eller væsentlig nedsættelse af den bøde, som sagsøgeren er blevet pålagt ved denne beslutning,

har

RETTEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J. Azizi, og dommerne M. Prek og S. Frimodt Nielsen (refererende dommer),

justitssekretær: fuldmægtig J. Weychert,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 27. april 2012,

afsagt følgende

* Processprog: engelsk.

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

Sektionen for pumpeslanger til brug på havet til olie og gas

1 Pumpeslanger til brug på havet anvendes til at pumpe svovlfattig eller behandlet råolie og andre olieprodukter fra offshoreanlæg (f.eks. bøjer – normalt forankret til søs, som tjener som forankringspunkt for olietankskibe – eller flydende produktions-, lagrings- og lasteanlæg – som er systemer af flydende tanke, der anvendes til at ekstrahere, behandle og oplagre olie eller gas fra en naboplatform, indtil produktet overføres til en olietanker) til skibe og til at pumpe disse produkter tilbage til offshoreanlæg (f.eks. bøjer) eller på land.

2 Pumpeslanger til brug på havet anvendes offshore – dvs. i eller ved vandet – mens slanger til industrielle formål eller slanger til brug på land anvendes på land.

3 Enhver installation af pumpeslanger til brug på havet omfatter alt efter kundens konkrete behov et vist antal standardslanger, særlige slanger ved forbindelserne i de to ender og tilhørende materiel, såsom ventiler, afsluttende samlinger eller endnu et flydende materiel. I den foreliggende sag omfatter begrebet »pumpeslanger til brug på havet« dette supplerende udstyr.

4 Pumpeslanger til brug på havet anvendes af olieselskaber, bøjefabrikanter, havneterminaler, olieindustrien og regeringer og indkøbes dels til nye projekter, dels til erstatning.

5 For så vidt angår nye projekter antager olieterminalerne eller de andre slutbrugere i almindelighed en ingeniørvirksomhed (også benævnt »konstruktøren af udstyret«, »OEM-konstruktøren« eller »leverandøren«) til at konstruere eller installere nye oliedistributionsinstallationer såsom forankringssystemer med et enkelt forbindelsespunkt eller flydende produktions-, lagrings- og lasteanlæg. Til sådanne projekter køber leverandøren en samlet installation af pumpeslanger til brug på havet ved en producent.

6 Når disse pumpeslanger til brug på havet er blevet installeret, skal de enkelte dele udskiftes inden for en periode på mellem et og syv år. Indkøb af pumpeslanger til brug på havet til erstatning (også benævnt »reservedelssektoren«) foretages ofte direkte af slutbrugerne. I visse tilfælde udliciterer og centraliserer slutbrugerne deres indkøb til datterselskaber eller eksterne virksomheder. Salget af reservedele udgør en større del af verdensmarkedet for pumpeslanger til brug på havet end salget af nye produkter.

7 Efterspørgslen på pumpeslanger til brug på havet afhænger i høj grad af udviklingen i oliesektoren og i særdeleshed af olieudvinding i områder fjernt fra forbrugsstedet. Efterspørgslen er øget med tiden. Den er cyklisk og i et vist omfang knyttet til udviklingen i olieprisen. Den begyndte at blive væsentlig i slutningen af 1960'erne, og steg i 70'erne, særlig fra olieproducerende regioner i Den Persiske Golf, Nordsøen og Nordafrika. I løbet af 80'erne steg efterspørgslen fra nationale olieselskaber under udvikling i Sydamerika. I slutningen af 90'erne flyttede efterspørgslen mod Vestafrika.

8 Pumpeslanger til brug på havet produceres af virksomheder, der er kendt for produktion af dæk og gummi eller af et af deres »spinoffs«. De produceres på bestilling i henhold til kundens behov. Da efterspørgslen efter pumpeslanger til brug på havet er bredt fordelt geografisk, har flertallet af producenterne af pumpeslanger til brug på havet engageret et betydeligt antal agenter, som for konkrete markeder leverer almindelige marketingsydelser og tilbyder produkterne ved offentlige udbud, der offentliggøres.

9 Pumpeslanger til brug på havet markedsføres i hele verden, og de væsentligste producenter er aktive på internationalt plan. De forskriftsmæssige krav for pumpeslanger til brug på havet er ikke grundlæggende forskellige fra et land til et andet, og selv om de tekniske krav er forskellige alt efter miljøet og anvendelsesbetingelserne, anses dette ikke for en hindring for salg af pumpeslanger til brug på havet i hele verden.

10 I løbet af den relevante periode for den anfægtede beslutning har deltagerne i kartellet solgt pumpeslanger til brug på havet produceret i Japan, Det Forenede Kongerige, Italien og Frankrig til slutbrugere såvel som til leverandører etableret i forskellige lande i Den Europæiske Union og Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). Selv om hovedparten af systemerne af pumpeslanger til brug på havet har endeligt bestemmelsessted i ikke-europæiske regioner, befinder visse af de væsentligste leverandører i verden sig til gengæld i de forskellige EU og EØS-lande.

Beskrivelse af sagsøgerne

11 Den ene af de to sagsøgere, Parker-Hannifin Corp., beskæftiger sig med produktion af bevægelses- og kontrolteknologier, idet selskabet tilbyder løsninger inden for området for præcisionsmekanik for et bredt udvalg af kommercielle, mobile, industrielle og aeronautiske markeder.

12 Parker-Hannifin er opdelt i otte grupper: rumfart, hydraulik, filtrering, klima og industriel kontrol, væskekonnektorer, pakninger, instrumentering og automatisering/pneumatik. Væskekonnektorgruppen er opdelt i fire geografiske regioner (Nordamerika, Sydamerika, EU og Asien). I EU omfatter væskekonnektorgruppen fire afdelinger og en forretningsenhed. Forretningsenhedens produkter sælges på det maritime verdensmarked for olie og gas.

13 Parker-Hannifin er moderselskab for Parker-Hannifin International Corp. Dette selskab er på sin side moderselskab for Parker Italy Holding LLC. Parker Italy Holding LLC ejer Parker Italy Holding Srl, som er moderselskab for den anden sagsøger, Parker ITR Srl.

14 Den konsoliderede omsætning på verdensplan for Parker-Hannifin for alle produkter i regnskabsåret 2006 beløb sig til 7 410 mio. EUR.

15 Parker ITR producerer og markedsfører industrielle og hydrauliske slanger, pumpeslanger til brug på havet for olie og gas samt tekniske materialer. Selskabets omsætning var [*fortroligt*] [1] EUR i 2006. Selskabet har sæde i Veniano (Italien).

16 Parker ITR's afdeling for pumpeslanger til brug på havet for olie og gas blev oprettet i 1966 af Pirelli Treg SpA, som er et selskab, der tilhører Pirelli-gruppen.

17 I december 1990 blev Pirelli Tregs virksomhed inden for sektoren for pumpeslanger til brug på havet overtaget af ITR SpA, som er et selskab, der opstod ved fusionen af Pirelli Treg og Itala, som var et andet datterselskab i Pirelli-gruppen. I 1993 blev ITR erhvervet af Saiag SpA.

18 Efter at have indledt forhandlinger med Parker-Hannifin om et muligt salg af bl.a. ITR's virksomhed vedrørende pumpeslanger til brug på havet oprettede ITR den 27. juni 2001 et datterselskab, ITR Rubber Srl.

19 Det præciseres i den henseende for det første, at Parker-Hannifin Holding, som var et nyt datterselskab oprettet inden for Parker-gruppen med det formål at opkøbe ITR's afdeling for slanger og gummi, og ITR den 5. december 2001 indgik en kontrakt, ifølge hvilken Parker-Hannifin Holding erhvervede 100% af aktierne i ITR Rubber.

1 — Fortrolige oplysninger udeladt.

20 For det andet anføres det i litra e) i præamblen til kontrakten, at overdragelsen af ITR's afdeling for slanger og gummi til ITR Rubber fandt sted efter Parker-Hannifin Holdings ønske.

21 For det tredje fastsættes det i kontraktens artikel 3.1.3, at »[Parker-Hannifin Holdings] forpligtelse er betinget af […] [ITR]'s gennemførsel af overdragelsen«. Sidstnævnte »holder vedvarende [Parker-Hannifin Holding] underrettet om fremskridtene i overdragelsesproceduren og […] samarbejder med [denne] om alle væsentlige ændringer i overdragelsen, […] som [måtte vise sig at være] nødvendige, eller som [vil blive] fundet hensigtsmæssige«.

22 For det fjerde præciserer kontraktens artikel 7.1.2, at ITR Rubber, som er blevet stiftet »til formål for overdragelsen og før datoen« for denne, »ikke har drevet virksomhed, aflagt regnskab eller foretaget den mindste aktivitet andet end det, som er nødvendigt for, at overdragelsen fuldt ud kan gennemføres, og selskabet har efter datoen for overdragelsen fulgt normal virksomhedsgang og ikke udøvet nogen anden virksomhed«.

23 Den 19. december 2001 overførte ITR sin afdeling for slanger og gummi, herunder afdelingen for pumpeslanger til brug på havet, til ITR Rubber.

24 Overførslen havde virkning fra den 1. januar 2002.

25 Den 31. januar 2002 blev ITR Rubber erhvervet af Parker-Hannifin Holding, og nogle måneder senere skiftede selskabet navn til Parker ITR.

26 Parker-Hannifin Holding, senere Parker Italy Holding Srl, besidder 100% af andelene i Parker ITR.

Den administrative procedure

27 Samtidig med at justitsministeriet i USA og konkurrencemyndighederne i Japan og Det Forenede Kongerige indledte undersøgelser vedrørende tilsvarende faktuelle omstændigheder, fremsatte [*fortroligt*], som påberåbte sig de i Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EUT 2006 C 298, s. 17, herefter »samarbejdsmeddelelsen«) foreskrevne regler for bødefritagelse eller -nedsættelse, den 20. december 2006 en anmodning om bødefritagelse til Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, idet [den pågældende] anmeldte eksistensen af et kartel på markedet for pumpeslanger til brug på havet.

28 Kommissionen indledte således en undersøgelse vedrørende en overtrædelse af artikel 81 EF og artikel 53 i EØS-aftalen og foretog den 2. maj 2007 en serie kontrolundersøgelser ved Parker ITR, andre berørte producenter og [*fortroligt*] og ved W.

29 Manuli Rubber Industries, Parker ITR og Bridgestone tilsendte Kommissionen anmodninger om bødenedsættelse henholdsvis den 4. maj, den 17. juli og den 7. december 2007.

30 Den 28. april 2008 vedtog Kommissionen en klagepunktsmeddelelse, som den meddelte de forskellige berørte selskaber i tidsrummet den 29. april til den 1. maj 2008.

31 Alle besvarede klagepunktsmeddelelsen inden for de fastsatte frister og anmodede – med undtagelse af [*fortroligt*]/DOM, ContiTech AG og Continental AG – om at blive hørt ved en høring, som blev afholdt den 23. juli 2008.

Den anfægtede beslutning

32 Den 28. januar 2009 vedtog Kommissionen beslutning K(2009) 428 endelig om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 81 og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39406 – Pumpeslanger til brug på havet) (herefter »den anfægtede beslutning«). Det fremgår i det væsentlige af den anfægtede beslutning, at:

— Den er rettet til 11 selskaber, heriblandt sagsøgerne.

— De i beslutningen omhandlede selskaber havde, på undertiden forskellig vis, deltaget i en enkelt sammensat overtrædelse, som havde tildeling af udbud, prisfastsættelse, fastsættelse af kvoter, fastlæggelse af salgsbetingelser, opdeling af de geografiske markeder og udveksling af følsomme oplysninger vedrørende pris, salgsmængder og udbud som formål.

— Kartellet startede senest den 1. april 1986 (selv om det er sandsynligt, at det går tilbage til begyndelsen af 1970'erne), og det afsluttedes den 2. maj 2007.

— Fra den 13. maj 1997 til den 11. juni 1999 var der begrænset aktivitet i kartellet, og gnidninger opstod blandt dets medlemmer. Ifølge Kommissionen medførte dette imidlertid ikke en egentlig afbrydelse af overtrædelsen. Således var kartellets organiserede struktur fuldstændig genskabt fra juni 1999 med samme fremgangsmåde og de samme deltagere (med undtagelse af Manuli, som blev fuldt genintegreret i kartellet det efterfølgende år). Producenterne må som følge deraf anses for at have begået en enkelt, vedvarende overtrædelse, som strækker sig fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007 eller, i det mindste, hvis det trods alt bør anses at der har fundet en afbrydelse sted, en enkelt og gentagen overtrædelse. Perioden fra den 13. maj 1997 til den 11. juni 1999 er desuagtet ikke medtaget ved beregningen af bøden, henset til det begrænsede antal beviser for overtrædelsen for denne periode.

— Sagsøgernes ansvar er blevet fastslået for de følgende perioder:

  — Parker ITR: fra den 1. april 1986 til den 2. maj 2007.

  — Parker-Hannifin Corp.: fra den 31. januar 2002 til den 2. maj 2007.

— Grundbeløbet for den bøde, der blev pålagt hvert af selskaberne, blev under anvendelse af de i retningslinjerne for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1/2003 (EUT 2006 C 210, s. 2, herefter »retningslinjerne«), fastsatte kriterier fastsat som følger:

  — Kommissionen lagde det gennemsnitlige årlige salg på verdensplan for hvert af selskaberne i perioden 2004-2006 til grund, med undtagelse af Yokohama Rubber, for hvem perioden 2003-2005 blev lagt til grund. I den henseende anvendte Kommissionen de salg, der var blevet faktureret til købere etableret i EØS.

  — Kommissionen bestemte i overensstemmelse med retningslinjernes punkt 18 de relevante salg for hvert af selskaberne ved at anvende deres del af verdensmarkedet på de samlede salg inden for EØS.

  — Kommissionen anvendte 25% af sidstnævnte beløb (i stedet for det maksimum på 30%, der er fastsat i retningslinjerne), henset til overtrædelsens grovhed.

  — Kommissionen multiplicerede det således fremkomne beløb med antallet af års deltagelse i overtrædelsen for hvert enkelt selskab.

— Kommissionen fastsatte endelig i overensstemmelse med retningslinjernes artikel 25 et yderligere beløb på 25% af de relevante salg til afskrækkelse.

— Kommissionen fastslog derefter, at der forelå skærpende omstændigheder for Parker ITR og et andet selskab, og afviste, at der forelå formildende omstændigheder for de andre kartelmedlemmer.

— Endelig nedsatte Kommissionen bøden for to selskaber som omhandlet i samarbejdsmeddelelsen, men nægtede at give medhold i de af Parker ITR og et andet selskab indgivne anmodninger om bødenedsættelse.

33 For så vidt angår Parker ITR fandt Kommissionen, at værdien af salgene udgjorde [*fortroligt*] EUR på grundlag af en verdensmarkedsandel på [*fortroligt*]%, at Parker ITR havde deltaget i kartellet i 19 år og 5 dage, hvilket gav en multiplikator på 19, og Parker-Hannifin havde deltaget i 5 år, 3 måneder og 3 dage, hvilket gav en multiplikator på 5,5, og den fastsatte under anvendelse af de i den foregående præmis nævnte faktorer bødens grundbeløb til 19 700 000 EUR for Parker ITR og til 6 400 000 EUR for Parker-Hannifin.

34 Henset til de skærpende omstændigheder vedrørende Parker ITR og Parker-Hannifin, blev bøden derefter hævet til 25 610 000 EUR for den førstnævnte, hvoraf den sidstnævnte hæftede solidarisk for et beløb på 8 320 000 EUR.

Retsforhandlinger og parternes påstande

35 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 9. april 2009 har sagsøgerne anlagt denne sag.

36 Da et medlem af Første Afdeling var forhindret i at deltage i pådømmelsen, udpegede Rettens præsident i henhold til artikel 32, stk. 3, i Rettens procesreglement en anden dommer, for at afdelingen kunne blive beslutningsdygtig.

37 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Første Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, jf. artikel 64 i procesreglementet, anmodet parterne om at fremlægge visse dokumenter og har stillet dem skriftlige spørgsmål. Parterne har efterkommet denne anmodning.

38 Sagsøgerne har ved skrivelse af 12. marts 2012 indgivet en anmodning om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse vedrørende indgivelse af nye dokumenter.

39 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret mundtlige spørgsmål fra Retten i retsmødet den 27. april 2012.

40 Sagsøgerne frafaldt ved denne lejlighed deres anmodning om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse.

41 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede beslutning annulleres, for så vidt som den holder Parker ITR ansvarlig fra den 1. april 1986 til den 9. juni 2006 og Parker-Hannifin ansvarlig fra den 31. januar 2002 til den 9. juni 2006.

— Den bøde, der er pålagt sagsøgerne, nedsættes væsentligt.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

42 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

Annullationspåstanden

43 Sagsøgerne har fremført ni anbringender til støtte for deres søgsmål.

44 Inden for rammerne af det første anbringende har sagsøgerne gjort gældende, at Kommissionen ved med urette at tilregne Parker ITR ansvar for overtrædelsen for perioden før den 1. januar 2002 har tilsidesat princippet om personligt ansvar, har gjort sig skyldig i en procedurefordrejning, har tilsidesat princippet om forbud mod forskelsbehandling og har tilsidesat begrundelsespligten.

45 Det andet anbringende er rettet mod, at sagsøgerne med urette er blevet tilregnet ansvar for overtrædelsen forbundet med den ulovlige adfærd, som P., der ledede virksomhedens afdeling for pumpeslanger til brug på havet, udviste.

46 Med det tredje anbringende har sagsøgerne gjort gældende, at Parker-Hannifin med urette er blevet holdt solidarisk ansvarlig for overtrædelsen sammen med Parker ITR.

47 Med det fjerde anbringende har sagsøgerne gjort gældende, at pålæggelse af bøder for Parker ITR for perioden før den 11. juni 1999 tilsidesætter artikel 25, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EUT 2003 L 1, s. 1) samt princippet om forbud mod forskelsbehandling, og savner enhver begrundelse.

48 Med det femte anbringende har sagsøgerne gjort gældende, at bøden med urette er blevet forhøjet med den begrundelse, at Parker ITR havde spillet en ledende rolle.

49 Med det sjette anbringende har sagsøgerne gjort gældende, at princippet om personligt ansvar og begrundelsespligten er blevet tilsidesat for så vidt angår forhøjelsen af den bøde, som Parker-Hannifin blev pålagt, på grundlag af Parker ITR's ledende rolle.

50 Med det syvende anbringende har sagsøgerne gjort gældende, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning er blevet tilsidesat på grund af anvendelsen af en forkert metode til beregningen af salgene ved bødefastsættelsen.

51 Med det ottende anbringende har sagsøgerne gjort gældende, at artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, princippet om personligt ansvar og begrundelsespligten er blevet tilsidesat ved beregningen af loftet på 10% af omsætningen.

52 Endelig har sagsøgerne med det niende anbringende gjort gældende, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og begrundelsespligten er blevet tilsidesat ved Kommissionens nægtelse af at foretage en nedsættelse af bøden for samarbejde.

53 Det første, det fjerde, det femte, det sjette, det andet, det tredje, det syvende, det ottende og det niende anbringende undersøges i denne rækkefølge.

Det første anbringende om, at Parker ITR uretmæssigt blev tilregnet ansvar for overtrædelsen for perioden før den 1. januar 2002

Den anfægtede beslutning

54 Det fremgår i det væsentlige af 327.-329. og 366.-373. betragtning til den anfægtede beslutning, at Kommissionen under anvendelse af princippet om økonomisk kontinuitet fandt, at ansvaret burde fastholdes over for Parker ITR, tidligere ITR Rubber, for hele overtrædelsen begået fra 1986 at regne efter den interne restrukturering inden for Saiag-gruppen og overdragelsen af ITR's afdeling for gummislanger til ITR Rubber og derefter afståelsen af dette datterselskab til Parker-Hannifin, og at den argumentation, der var blevet fremført under den administrative procedure vedrørende princippet om personligt ansvar, skulle forkastes.

55 Kommissionen præciserede ligeledes, at den omstændighed, at den muligvis ikke på samme vis havde lagt retspraksis til grund i en anden sag, som ligeledes vedrørte en intern reorganisation af en gruppe, var uden betydning og ikke hindrede den i at finde en anden løsning i den foreliggende sag, henset til den samlede mængde af forskellige elementer.

Parternes argumenter

56 Sagsøgernes første anbringende indeholder tre led.

57 Sagsøgerne har til støtte for det første led i deres anbringende i det væsentlige anført, at Parker ITR ikke kan holdes ansvarlig for perioden før den 1. januar 2002, idet det ifølge sagsøgerne fremgår af retspraksis, at ansvaret for overtrædelsen påhviler den juridiske person, som ledede virksomheden på det tidspunkt, den blev begået, hvis ansvaret for virksomhedens drift på datoen for vedtagelsen af den beslutning, som konstaterer overtrædelsen, er placeret hos en anden person. Parker ITR blev imidlertid først ejer af de aktiver, som havde bidraget til overtrædelsen, fra den 31. januar 2002 at regne.

58 Ifølge sagsøgerne har Kommissionen begået en fejl ved at behandle overdragelsen af ITR's aktiver til ITR Rubber som en slags intern omstrukturering af virksomheden, der begrunder en anvendelse af teorien om økonomisk succession og derfor en undtagelse til princippet om personligt ansvar.

59 Sagsøgerne har præciseret, at nyere retspraksis bekræfter, at teorien om økonomisk succession kun finder anvendelse i tilfælde af en overdragelse af aktiver inden for en gruppe, hvis de strukturelle forbindelser mellem den erhvervende enhed og den overdragende enhed stadig består på tidspunktet for Kommissionens vedtagelse af den beslutning, der fastslår overtrædelsen.

60 Ifølge sagsøgerne udøvede ITR Rubber imidlertid ingen økonomisk virksomhed i perioden fra selskabets stiftelse den 27. juni 2001 og til den 1. januar 2002. Der er tale om en enhed, der udelukkende er stiftet med henblik på at gennemføre overdragelsen af Parker-Hannifins gummiafdeling. Dette formål fremgår ifølge sagsøgerne klart af artikel 7.1.2 i den af ITR og Parker-Hannifin undertegnede kontrakt.

61 Det første anbringendes andet led vedrører procedurefordrejning.

62 Sagsøgerne har i det væsentlige gjort gældende, at Kommissionen kun har erklæret Parker ITR ansvarlig for perioden før den 1. januar 2002 for at omgå artikel 25 i forordning nr. 1/2003, som fastsætter forældelsesfrister, hvis anvendelse ville have hindret sanktionspålæggelse af ITR og Pirelli, hvilket derfor udgør procedurefordrejning.

63 Det første anbringendes tredje led vedrører en tilsidesættelse af princippet om forbud mod forskelsbehandling og af begrundelsespligten.

64 Sagsøgerne har til støtte for deres anbringende i det væsentlige gjort gældende, at Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen anvendte teorien om økonomisk kontinuitet på en identisk måde for så vidt angår sagsøgerne og for så vidt angår Dunlop Oil & Marine Ltd, som befinder sig i situationer, der er meget ens. Imidlertid fraveg Kommissionen i den anfægtede beslutning teorien om økonomisk kontinuitet, men kun for så vidt angår Dunlop Oil & Marine Ltd, og ikke for så vidt angår sagsøgerne, og det uden at give den mindste forklaring, selv om køberen i de to sager havde erhvervet sælgerens aktiver, dvs. virksomheden knyttet til lasteslanger til brug på havet.

65 Sagsøgerne har derudover anført, at Kommissionen ved at holde dem ansvarlige for perioden før den 1. januar 2002 for det første fraveg sin tidligere praksis uden at give nogen logisk forklaring i den henseende, for det andet undlod at besvare de argumenter, som sagsøgerne anførte som besvarelse på klagepunktsmeddelelsen, og for det tredje ikke forklarede forskellen på behandlingen af sagsøgerne og Dunlop Oil & Marine Ltd.

66 Kommissionen har bestridt denne argumentation.

67 Kommissionen har for det første i det væsentlige gjort gældende, at der ikke var grundlag for at anvende princippet om personligt ansvar i den foreliggende sag, for så vidt som der var tale om en økonomisk succession inden for den samme gruppe (370.-373. betragtning til den anfægtede beslutning). Ifølge Kommissionen skelnes der i retspraksis mellem følgerne af en overdragelse af aktiver og en overdragelse af retlige enheder, idet det er fastslået, at hvis det kun er de aktiver, der er involveret i overdragelsen, der afstås, følger ansvaret kun disse aktiver i det undtagelsesvise tilfælde, hvor den juridiske person, som besad disse aktiver retligt, er ophørt med at eksistere eller er ophørt med enhver økonomisk virksomhed. Når en retlig enhed, som er ansvarlig for den retsstridige adfærd, sælges, er det til gengæld denne samme enhed, som forbliver ansvarlig for de begåede overtrædelser (Domstolens dom af 16.11.2000, sag C-279/98 P, Cascades mod Kommissionen, Sml. I, s. 9693).

68 Ifølge Kommissionens opfattelse fremgår det endvidere af retspraksis (Domstolens dom af 11.12.2007, sag C-280/06, ETI m.fl., Sml. I, s. 10893), at en økonomisk succession er afhængig af de omstændigheder, der foreligger på tidspunktet for overdragelsen af aktiverne, og at den økonomiske succession ikke påvirkes af et efterfølgende salg af et datterselskab til en ny virksomhed. De ansvarsmæssige følger af dette senere salg af datterselskabet er på sin side fastlagt ved retspraksis om opløsning af virksomheden. Ifølge Kommissionen er følgen af en afvikling af en virksomhed, der er ansvarlig for en overtrædelse, ikke, at ansvaret for de forskellige retlige enheder, som tidligere udgjorde den økonomiske enhed, forsvinder. Tværtimod hæfter disse retlige enheder stadig solidarisk, selv hvis visse af dem er del af en ny gruppe på det tidspunkt, hvor den beslutning, der fastslår overtrædelsen, vedtages.

69 I den foreliggende sag er det ifølge Kommissionen kun overdragelsen af ITR's aktiver til ITR Rubber, som er relevant med hensyn til kriteriet om økonomisk kontinuitet, idet ITR's hele og fulde ansvar var blevet overført til selskabets datterselskab, ITR Rubber, og herunder også ansvaret for perioden før dette selskabs stiftelse. Der forelå, som det under alle omstændigheder er fastslået, strukturelle og økonomiske forbindelser mellem ITR og ITR Rubber, idet begge disse selskaber var en del af Saiag-gruppen.

70 Efterfølgende hæftede den juridiske person ITR Rubber for dette ansvar, og da denne juridiske person blev til Parker ITR efter at være blevet overdraget til Parker-Hannifin, fortsatte den med at være ansvarlig for ITR Rubbers moderselskabs tidligere overtrædelser i henhold til den retspraksis, som fastslår, at en retlig enhed kan holdes ansvarlig for en overtrædelse begået af den virksomhed, den tilhører.

71 Kommissionen har præciseret, at for så vidt angår salget af ITR Rubber til Parker-Hannifin kan der ikke være tale om et salg af aktiver til en ikke-forbundet virksomhed, idet salget ikke kun omhandlede aktiver, men også en eksisterende retlig enhed, som medtog sit ansvar.

72 Salget af de omtvistede aktiver inden for Saiag-gruppen, fra ITR til ITR Rubber, og det efterfølgende salg af sidstnævnte til en ny gruppe, nemlig Parker-Hannifin-gruppen, bør således behandles som særskilte begivenheder, således at salget af ITR Rubber ikke kan omgøre den tidligere økonomiske succession.

73 Derudover er ifølge Kommissionen det eneste hensigtsmæssige tidspunkt for bedømmelsen af den faktuelle situation og for en afgørelse af, om en overdragelse af aktiver er sket inden for en gruppe eller mellem uafhængige virksomheder, tidspunktet for den egentlige overdragelse. Datoen for vedtagelsen af den beslutning, der fastslår overtrædelsen, er kun relevant for afgørelsen af, om et selskab, der er ansvarligt for overtrædelsen, efterfølgende er blevet opløst.

74 Kommissionen har i øvrigt anført, at varigheden af den periode, hvor der foreligger strukturelle forbindelser efter den økonomiske succession, er uden betydning for konstateringen af den økonomiske succession. Det solgte datterselskab hæfter således altid solidarisk for overtrædelsen med de tilbageblevne enheder i dens tidligere økonomiske enhed for overtrædelsens periode indtil salget af datterselskabet.

75 Kommissionen deler i øvrigt ikke sagsøgernes analyse af Rettens dom af 30. september 2009, Hoechst mod Kommissionen (sag T-161/05, Sml. II, s. 3555), og er i det væsentlige af den opfattelse, at de faktiske omstændigheder ikke er sammenlignelige med den foreliggende sag.

76 Kommissionen har derudover gjort gældende, at ITR Rubber blev stiftet og ejet med 100% af sit moderselskab, nemlig ITR, og Saiag-gruppens ledende selskab indtil salget af selskabet til Parker-Hannifin. Den omstændighed, at ITR Rubber i seks måneder (fra 27.6.2001-1.1.2002) kun havde ganske svag økonomisk aktivitet, støtter konstateringen af, at dette datterselskab opfyldte den økonomiske rolle, som dets moderselskab tildelte det, og at det ikke kunne handle selvstændigt, uden at denne bedømmelse drages i tvivl af, hvad der måtte kunne være hændt mellem den 1. januar 2002, datoen for den effektive overdragelse af ITR's aktiver til ITR Rubber, og den 31. januar 2002, datoen, hvor alle aktierne i ITR Rubber blev erhvervet af Parker-Hannifin.

77 Kommissionen har i den henseende præciseret, at det kontraktmæssige forbud mod, at ITR udøvede indflydelse på ITR Rubber, fandt anvendelse efter overdragelsen af aktiverne fra den 1. januar 2002 at regne, og at dette betød, at aftalen, som gav salget retskraft, ikke kunne være til hinder for eksistensen af en økonomisk enhed på tidspunktet for overdragelsen.

78 Kommissionen har endvidere gjort gældende, at overdragelser inden for en selskabsgruppe normalt finder sted blandt flere retlige enheder, som kontrolleres af et enkelt moderselskab, og at det i det tilfælde er moderselskabet, der i almindelighed holdes ansvarligt, hvis det udøver en afgørende indflydelse på sine datterselskaber. En økonomisk succession inden for en gruppe giver ifølge Kommissionen denne mulighed for at forfølge det datterselskab, som er den økonomiske efterfølger, selv om dette datterselskab ikke længere kontrolleres af det gamle moderselskab. Denne mulighed er ifølge Kommissionen hensigtsmæssig ved anvendelsen af konkurrenceretten, når det gamle moderselskab ikke længere eksisterer, eller det ikke kan forfølges af andre årsager, som i den foreliggende sag, at fristen for påtale af overtrædelsen er udløbet for så vidt angår ITR og Saiag.

79 Kommissionen har for det andet gjort gældende, at retspraksis anerkender, at den har en skønsmargen, som giver den mulighed for at vælge, hvem den vil tilstille den beslutning, der fastslår overtrædelsen, dels i tilfælde af økonomisk succession og mere generelt for så vidt angår moderselskaber og deres datterselskaber. Kommissionen kunne derfor beslutte alene at tilstille den anfægtede beslutning til den økonomiske efterfølger, nemlig Parker ITR, og ikke til de stadigt eksisterende forgængere, ITR og/eller Saiag.

80 Kommissionen har som svar på det første anbringendes andet led anfægtet sagsøgernes påstande om, at Kommissionen skulle have gjort sig skyldig i procedurefordrejning. Den har præciseret, at selv om en grund til, at den anfægtede beslutning ligeledes var blevet tilstillet Parker ITR, havde været, at enhver sanktion mod ITR eller Saiag ville være forældet, var denne fremgangsmåde berettiget, fordi de samme aktiver, og endog den samme virksomhed, ifølge Kommissionen havde fortsat overtrædelsen.

81 Med hensyn til det første anbringendes tredje led har Kommissionen bl.a. i det væsentlige gjort gældende, at klagepunktsmeddelelsen byggede på unøjagtige faktiske omstændigheder for så vidt angår Dunlop Oil & Marine Ltd. Det er således ifølge Kommissionen Unipoly Ltd, den nye ejer af de aktiver, der er relevante for overtrædelsen, som stiftede Dunlop Oil & Marine Ltd, og ikke sælgeren af disse aktiver [*fortroligt*], hvilket adskiller denne virksomheds situation fra sagsøgernes, for hvem der i virkeligheden foreligger et salg af en retlig enhed og ikke kun et salg af aktiver.

82 Med hensyn til klagepunktet om tilsidesættelse af begrundelsespligten har Kommissionen i det væsentlige anført, at der er tale om en simpel omformulering af andre klagepunkter, der er blevet fremført til støtte for dette anbringende.

Rettens bemærkninger

83 Det bemærkes, at EU-konkurrenceretten vedrører virksomheders aktiviteter (dom af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 59).

84 Begrebet virksomhed skal i en konkurrenceretlig kontekst forstås som en økonomisk enhed – dvs. en enhed bestående af menneskelige, materielle og immaterielle ressourcer, der forfølger et økonomisk mål på lang sigt – også når denne økonomiske enhed juridisk set udgøres af flere fysiske eller juridiske personer (jf. i denne retning Domstolens dom af 12.7.1984, sag 170/83, Hydrotherm, Sml. s. 2999, præmis 11, samt Rettens dom af 11.12.2003, sag T-66/99, Minoan Lines mod Kommissionen, Sml. II, s. 5515, præmis 122, og af 15.9.2005, sag T-325/01, DaimlerChrysler mod Kommissionen, Sml. II, s. 3319, præmis 85).

85 I øvrigt kan en strafbar handling i henhold til princippet om individuelt ansvar kun tilskrives gerningsmanden. Derudover kan ifølge princippet om individuelle straffe kun den skyldige underkastes en straf. Disse principper, som udgør grundlæggende strafferetlige garantier, er således til hinder for, at en fysisk eller juridisk person, der ikke er ophavsmand til en overtrædelse, pålægges et ansvar (jf. i denne retning generaladvokat Cosmas' forslag til afgørelse i tilknytning til Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4130, punkt 74, generaladvokat Colomers forslag til afgørelse vedrørende dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 83 ovenfor, Sml. I, s. 133, punkt 63 og 64, og generaladvokat Bots forslag til afgørelse vedrørende Domstolens dom af 29.3.2011 i de forenede sager C-201/09 P og C-216/09 P, ArcelorMittal Luxembourg mod Kommissionen og Kommissionen mod ArcelorMittal Luxembourg m.fl., Sml. I, s. 2239, punkt 181, og i sag C-352/09 P, ThyssenKrupp Nirosta mod Kommissionen, Sml. I, s. 2359, punkt 162).

86 Efter fast retspraksis finder disse principper anvendelse inden for EU-konkurrenceretten. Domstolen har således fastslået, at henset til karakteren af den pågældende overtrædelse samt til karakteren og graden af hårdhed af de hertil knyttede sanktioner, er ansvaret for at have begået en overtrædelse af konkurrencereglerne individuelt (dommen i sagen Kommissionen mod Anic Partecipazioni, nævnt i præmis 85 ovenfor, præmis 78, og dom af 10.9.2009, sag C-97/08 P, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 8237, præmis 77).

87 Det er derfor den fysiske eller juridiske person, der ledte den pågældende virksomhed på det tidspunkt, hvor overtrædelsen blev begået, der er ansvarlig for overtrædelsen, selv om den på tidspunktet for vedtagelsen af den beslutning, hvorved overtrædelsen blev fastslået, ikke længere havde ansvaret for virksomhedens drift (jf. dommen i sagen ThyssenKrupp Nirosta mod Kommissionen, nævnt i præmis 85 ovenfor, præmis 143 og den deri nævnte retspraksis).

88 Det fremgår således af Domstolens praksis, at ansvaret for en overtrædelse begået af en virksomhed – eller de enheder, som den består af – følger den fysiske eller juridiske person, der ledte den pågældende virksomhed på det tidspunkt, hvor overtrædelsen blev begået, selv om de materielle og menneskelige ressourcer, der har medvirket ved overtrædelsen, efter overtrædelsesperioden er blevet overdraget til tredjemand (jf. i denne retning Domstolens dom af 16.11.2000, sag C-297/98 P, SCA Holding mod Kommissionen, Sml. I, s. 10101, præmis 25 og 27).

89 En fysisk eller juridisk person, som ikke har begået overtrædelsen, kan ikke desto mindre straffes for denne, når den fysiske eller juridiske person, som har begået overtrædelsen, retligt eller økonomisk er ophørt med at eksistere (jf. i denne retning dommen i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 68 ovenfor, præmis 40, og dommen i sagen ThyssenKrupp Nirosta mod Kommissionen, nævnt i præmis 85 ovenfor, præmis 144), for at undgå, at en virksomhed kan unddrage sig sanktioner af den enkle grund, at dens identitet var blevet ændret som følge af omstrukturering, overdragelser eller andre retlige eller organisatoriske ændringer (jf. i denne retning dommen i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 68 ovenfor, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis). Det drejer sig om kriteriet om økonomisk kontinuitet.

90 Det fremgår således af fast retspraksis, at en ændring af en virksomheds juridiske form og navn ikke fører til dannelsen af en ny virksomhed, der er fritaget for ansvar for den tidligere virksomheds konkurrencestridige adfærd, når virksomheden økonomisk set forbliver den samme (Domstolens dom af 28.3.1984, forenede sager 29/83 og 30/83, Compagnie royale asturienne des mines og Rheinzink mod Kommissionen, Sml. s. 1679, dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 83 ovenfor, præmis 356-359, og dommen i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 68 ovenfor, præmis 42).

91 Den omstændighed, at en juridisk person fortsætter med at eksistere som juridisk person, udelukker derudover ikke, at der i henhold til EU's konkurrenceregler kan være overført en del af denne juridiske persons aktiviteter til en anden juridisk person, som bliver ansvarlig for den førstnævnte juridiske persons handlinger (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 83 ovenfor, præmis 356-359, og dommen i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 68 ovenfor, præmis 48, samt Rettens dom af 27.9.2006, sag T-43/02, Jungbunzlauer mod Kommissionen, Sml. II, s. 3435, præmis 132).

92 En sådan sanktionsfastsættelse er således berettiget, når de pågældende juridiske personer kontrolleres af den samme person og, henset til de tætte bånd, som forener dem på det økonomiske og organisatoriske plan, i alt væsentligt har fulgt de samme kommercielle instrukser (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 83 ovenfor, præmis 356-359, og dommen i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 68 ovenfor, præmis 49).

93 Domstolen har til gengæld fastslået, at der kun kan være tale om økonomisk succession, hvis den juridiske person, der var ansvarlig for virksomhedens drift, er ophørt med at eksistere i retlig forstand, efter at overtrædelsen er blevet begået, når der er tale om to eksisterende og aktive virksomheder, hvoraf den ene har afstået en vis del af sine aktiviteter til den anden, og som ikke havde nogen indbyrdes strukturel forbindelse (jf. i denne retning dommen i sagen Kommissionen mod Anic Partecipazioni, nævnt i præmis 85 ovenfor, præmis 145, og dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 83 ovenfor, præmis 359).

94 Kriteriet om økonomisk kontinuitet giver således under omstændigheder, som er ekstraordinært snævert fastsat i retspraksis, mulighed for at sikre den effektive virkning af princippet om personligt ansvar for den, der har begået overtrædelsen, og for at pålægge en juridisk person, der ganske vist er en anden end den, som har begået overtrædelsen, men som er strukturelt forbundet med vedkommende, sanktioner.

95 Kommissionen kan således under anvendelse af kriteriet om økonomisk kontinuitet pålægge en anden juridisk person end den, der har begået overtrædelsen, sanktioner uanset ethvert retligt arrangement, der tilsigter at skabe en kunstig hindring inden for en virksomhed for pålæggelse af sanktioner for overtrædelser af konkurrenceretten, som er blevet begået af en eller flere af de juridiske personer, som virksomheden består af.

96 Begrebet økonomisk kontinuitet har imidlertid ikke til formål at gøre det muligt at holde en anden virksomhed end den, der har begået den – efter omstændighederne gennem de juridiske personer, den består af – ansvarlig for en overtrædelse (jf. i denne retning dommen i sagen ThyssenKrupp Nirosta mod Kommissionen, nævnt i præmis 85 ovenfor, præmis 145), medmindre disse to virksomheder selv har strukturelle forbindelser, som forener dem på det økonomiske og organisatoriske plan (jf. i denne retning dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 83 ovenfor, præmis 359, og dommen i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 68 ovenfor, præmis 49), eller den juridiske person, som har begået overtrædelsen, er blevet afstået til tredjemand under misbrugsforhold, dvs. ikke på markedsvilkår og med hensigt at unddrage sig de sanktioner, der er foreskrevet ved lovgivningen om karteller (generaladvokat Kokotts forslag til afgørelse i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 68 ovenfor, Sml. I, s. 10896, punkt 82 og 83).

97 Til gengæld kan en virksomhed, der på markedsvilkår afstår den juridiske person, som har begået overtrædelsen, til en tredjemand, som den ikke har nogen strukturel forbindelse med, fortsat pålægges sanktioner i henhold til princippet om personligt ansvar for det tidsrum for overtrædelsen, der ligger forud for afståelsen, med forbehold af bestemmelserne om forældelse, og dette selv om dens virksomhed ikke længere finder sted inden for den kommercielle sektor, som var genstand for overtrædelsen.

98 Kriteriet om økonomisk kontinuitet har med andre ord ikke til formål at gøre det muligt med tilbagevirkende kraft at søge at pålægge en anden virksomhed ansvar for forhold, der er begået af en given virksomhed, når retsregler som dem, der fastsætter forældelsesfrister, er til hinder for, at virksomheden pålægges sanktioner for at have begået en overtrædelse af konkurrenceretten, eller når den virksomhed, der har afstået den juridiske person, som har begået overtrædelsen, til en uafhængig tredjemand, er forsvundet, medmindre der foreligger strukturelle forbindelser, som forener dem på det økonomiske og organisatoriske plan (jf. i denne retning generaladvokat M. Colomers forslag til afgørelse i forbindelse med dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 85 ovenfor, punkt 72), eller hvis afståelsen af den juridiske person, der har begået overtrædelsen, er foregået under misbrugsomstændigheder (jf. præmis 96 ovenfor).

99 Det er i den sammenhæng uden betydning, om der er tale om en overførsel af aktiver eller en overdragelse af en juridisk person til denne tredjemand, og den af Kommissionen i den henseende fremførte teori må afvises.

100 Det er således fastslået i retspraksis, at princippet om personligt ansvar ikke kan drages i tvivl af princippet om økonomisk kontinuitet i det tilfælde, hvor en virksomhed har overdraget en del af sine aktiviteter, som har været involveret i kartellet, til en uafhængig tredjemand via en overdragelse af et datterselskab stiftet til brug ved denne afståelse, og hvor der ikke består nogen strukturel forbindelse mellem den oprindelige og den nye driftsansvarlige, hvilket begrunder, at den afstående virksomhed pålægges sanktioner for det tidsrum for overtrædelsen, der ligger forud for afståelsen, og den

erhvervende virksomhed pålægges sanktioner for det tidsrum for overtrædelsen, der ligger efter erhvervelsen (jf. i denne retning dommen i sagen Hoechst mod Kommissionen, nævnt i præmis 75 ovenfor, præmis 28 og 61).

101 Det følger ligeledes, under anvendelse af princippet om personligt ansvar, at den afståede juridiske person fra datoen for dens stiftelse kan pålægges sanktioner for det tidsrum for overtrædelsen, hvor den selv har deltaget i overtrædelsen (jf. i denne retning dommen i sagen Hoechst mod Kommissionen, nævnt i præmis 75 ovenfor, præmis 28, 61, 66 og 67), for så vidt som den fra dette øjeblik at regne kan holdes individuelt ansvarlig for denne overtrædelse (jf. i denne retning Domstolens dom af 24.9.2009, forenede sager C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P og C-137/07 P, Erste Group Bank m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 8681, præmis 81 og 82).

102 Det skal tilføjes, at udeladelsen af at konstatere eksistensen af en overtrædelse begået af den afstående virksomhed og efter omstændighederne udeladelsen af at pålægge denne sanktioner vil kunne skade sanktionens effektivitet i tilfælde af senere tilbagefald.

103 I den foreliggende sag må de følgende omstændigheder først bringes i erindring.

104 For det første blev den sektion for pumpeslanger til brug på havet til olie og gas, som i dag tilhører Parker ITR, oprettet i 1966 af Pirelli Treg, hvis virksomhed blev overtaget af ITR i 1990, som blev overtaget af Saiag i 1993.

105 For det andet stiftede Saiag den 27. juni 2001 et datterselskab, ITR Rubber, efter at selskabet havde indledt forhandlinger med Parker-Hannifin om et muligt salg af dets virksomhed vedrørende pumpeslanger til brug på havet, og Saiag overførte den 19. december 2001 sin afdeling for gummislanger, herunder afdelingen for pumpeslanger til brug på havet, dertil.

106 Overførslen af afdelingen for gummislanger til ITR Rubber fik virkning den 1. januar 2002, og den 31. januar 2002 blev ITR Rubber – der nogle måneder senere blev omdøbt til Parker ITR – erhvervet af Parker-Hannifin.

107 Det fremgår i øvrigt af 370. betragtning til den anfægtede beslutning, at det fra december 1990 til den 27. juni 2001, som er den dato, hvor ITR Rubber blev stiftet af Saiag, var ITR, som deltog i kartellet, og som på den måde havde begået den overtrædelse, for hvilken der pålagdes sanktioner ved beslutningen.

108 Det er i øvrigt ubestridt, at ITR vedblev med at drive Saiags gummislangevirksomhed, og navnlig virksomheden med pumpeslanger til brug på havet, indtil tidspunktet for overførslen af disse aktiver til ITR Rubber den 19. december, som fik virkning fra den 1. januar 2002 at regne.

109 Det er derudover fastslået, at overtrædelsen fortsatte fra den 27. juni 2001 til den 31. december 2001.

110 Det følger deraf, at det ligeledes er ITR, der har begået overtrædelsen fra den 27. juni 2001 til den 31. december 2001.

111 Det er derfor i henhold til princippet om personligt ansvar Saiag og ITR, som bør pålægges sanktioner for den overtrædelse, der er begået – i det mindste – mellem december 1990 og den 31. december 2001.

112 Det er ligeledes ubestridt, at Kommissionen ikke har pålagt ITR og Saiag sanktioner, fordi den – ifølge de præciseringer, den har forelagt i den henseende under sagens behandling – vurderede, at fristen for overtrædelsen var udløbet for så vidt angik dem.

113 Kommissionen har derudover under retsmødet præciseret, at det er derfor, den besluttede at tilregne Parker ITR, tidligere ITR Rubber, ansvar for overtrædelsen for hele perioden for at pålægge sanktioner for overtrædelsen begået af ITR fra december 1990 til december 2001 og før det af Pirelli Treg fra april 1986 til december 1990. Kommissionen er således af den opfattelse, at det er muligt at anvende princippet om økonomisk kontinuitet i et sådant tilfælde for at sikre virkningen af de konkurrenceretlige sanktioner.

114 Det må derfor undersøges, om betingelserne for at anvende kriteriet om økonomisk kontinuitet er opfyldt i den foreliggende sag, således som Kommissionen har anført.

115 Det bemærkes for det første, at ITR Rubber fra den 27. juni 2001 til den 31. januar 2002 var et datterselskab, der var 100% ejet af ITR, og for det andet, at overførslen af gummislangevirksomheden til ITR Rubber først fik virkning fra den 1. januar 2002, og at intet i Kommissionens sagsakter godtgør, at ITR Rubber drev nogen virksomhed, eller i særdeleshed en virksomhed forbundet med pumpeslanger til brug på havet før denne dato. Da ITR gennemførte salget af alle aktierne i ITR Rubber til Parker-Hannifin ved en kontrakt indgået den 5. december 2001 og gennemført ved overdragelsen af alle aktierne til erhververen den 31. januar 2002, er det ubestridt, at den inkorporering som datterselskab af virksomhedsdelen vedrørende gummislanger, som ITR gennemførte, efter alle beviser at dømme forfulgte et formål om salget af aktierne i dette datterselskab til en tredjemandsvirksomhed (jf. i denne retning dommen i sagen Hoechst mod Kommissionen, nævnt i præmis 75 ovenfor, præmis 60).

116 Under disse omstændigheder påhviler det den juridiske person, som ledede den omhandlede virksomhed på det tidspunkt, hvor overtrædelsen blev begået, dvs. ITR og dets moderselskab Saiag, at svare derfor, selv om driften af virksomheden vedrørende pumpeslanger til brug på havet på datoen for vedtagelsen af den beslutning, som konstaterer overtrædelsen, var placeret under en anden virksomheds ansvar – i det foreliggende tilfælde Parker-Hannifin. Princippet om personligt ansvar kan således ikke drages i tvivl af princippet om økonomisk kontinuitet i tilfælde som den foreliggende sag, hvor en virksomhed, der deltager i kartellet, nemlig Saiag og dets datterselskab ITR, afstår en del af sin virksomhed til en uafhængig tredjemand, og der ikke foreligger nogen strukturelle forbindelser mellem den afstående virksomhed og erhververen – det vil i den foreliggende sag sige mellem Saiag eller ITR og Parker-Hannifin.

117 Det bemærkes derudover, at Kommissionen har anerkendt, at den ikke er i besiddelse af noget indicium for, at salget er foretaget under misbrugsomstændigheder, der tilsigtede at gøre det muligt for Saiag og ITR at undslippe deres ansvar, og det bemærkes, at Kommissionen ikke har fremført denne teori i den anfægtede beslutning.

118 Kommissionen burde således have fastslået, at Saiag og ITR var ansvarlige for overtrædelsen indtil den 1. januar 2002, og dernæst efter omstændighederne konstateret, at denne overtrædelse var forældet, således som det er fastsat i fast retspraksis (jf. i denne retning Rettens dom af 6.10.2005, forenede sager T-22/02 og T-23/02, Sumitomo Chemical og Sumika Fine Chemicals mod Kommissionen, Sml. II, s. 4065, præmis 60 og 61, og af 12.10.2007, sag T-474/04, Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse mod Kommissionen, Sml. II, s. 4225, præmis 72).

119 Kommissionen kunne til gengæld ikke under sådanne omstændigheder fastholde ITR Rubbers ansvar for tidsrummet før den 1. januar 2002, som er den dato, hvor de aktiver, der var involveret i overtrædelsen, blev overdraget.

120 Det er i øvrigt også den løsning, som Kommissionen selv har anvendt i den sag, der gav anledning til dommen i sagen Hoechst mod Kommissionen, nævnt i præmis 75 ovenfor, under anvendelse af princippet om personligt ansvar, og denne løsning er blevet godkendt af Retten.

121 Da forudsætningen for Kommissionens argumentation vedrørende anvendelsen af kriteriet om økonomisk kontinuitet ved den blotte overdragelse af ITR's aktiver til ITR Rubber (og ikke ved afståelsen af datterselskabet ITR Rubber til Parker-Hannifin) må forkastes, kan Saiags og ITR's ansvar endvidere ikke være blevet overført til ITR Rubber under anvendelse af dette kriterium. Det følger heraf, at der ikke kan gives medhold i Kommissionens argumentation om, at ansvaret, der ved anvendelse af kriteriet om økonomisk kontinuitet hævdes at hæfte til det således med henblik på salg til Parker-Hannifin stiftede datterselskab, overføres til Parker-Hannifin ved dette salg.

122 Kommissionens argumentation, der i det væsentlige går ud på, at den under alle omstændigheder råder over en skønsmargen ved valget af den ansvarlige for overtrædelsen såvel i tilfælde med økonomisk kontinuitet som i almindelighed for så vidt angår moderselskaber og deres datterselskaber, hvilket ville tillade den at pålægge ITR Rubber sanktioner for samtlige de af ITR og Saiag tidligere begåede overtrædelser, må ligeledes forkastes.

123 Det fremgår for det første af retspraksis, at det under visse omstændigheder er muligt at tilregne moderselskabet dets datterselskabs ulovlige adfærd på grund af den kontrol, moderselskabet udøver over datterselskabet (Rettens dom af 14.5.1998, sag T-309/94, KNP BT mod Kommissionen, Sml. II, s. 1007, præmis 41, 42, 45, 47 og 48, stadfæstet ved Domstolens dom af 16.11.2000, sag C-248/98 P, KNP BT mod Kommissionen, Sml. I, s. 9641, præmis 73).

124 Det må imidlertid fastslås, at denne retspraksis ikke kan finde anvendelse her, fordi Kommissionen i den foreliggende sag søger at tilregne et datterselskab, ITR Rubber, dettes moderselskabs, Saiags, ansvar for den ulovlige adfærd udvist af et andet af dets datterselskaber, nemlig ITR.

125 Det fremgår for det andet ligeledes af retspraksis, at Kommissionen har mulighed for at vælge at pålægge enten det datterselskab, der har deltaget i overtrædelsen, eller det moderselskab, der i denne periode har kontrolleret datterselskabet, en sanktion (dommen i sagen Erste Group Bank m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 81-84, og Rettens dom af 14.12.2006, forenede sager T-259/02 - T-264/02 og T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 5169, præmis 331), eller at pålægge de to solidarisk hæftelse (Rettens dom af 15.6.2005, forenede sager T-71/03, T-74/03, T-87/03 og T-91/03, Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 52-82, og af 24.3.2011, sag T-384/06, IBP og International Building Products France mod Kommissionen, Sml. II, s. 1177, præmis 13).

126 Det følger imidlertid af denne retspraksis, at selv om datterselskabet ganske vist kan pålægges sanktioner i stedet for moderselskabet, er dette tilfældet i det omfang, det selv har deltaget i overtrædelsen, og derfor for varigheden af dets deltagelse heri, hvilket bl.a. udelukker, at datterselskabet kan holdes ansvarligt med tilbagevirkende kraft for en overtrædelse begået af moderselskabet før stiftelsen af datterselskabet.

127 Muligheden for at tilregne en anden juridisk person end den, der har begået overtrædelsen, ansvar herfor med tilbagevirkende kraft, foreligger således kun ved anvendelse af kriteriet om økonomisk kontinuitet, hvilket imidlertid er udelukket i den foreliggende sag (jf. denne doms præmis 114-119).

128 Da overdragelsen af de aktiver, der var involveret i kartellet, fra ITR til ITR Rubber havde virkning fra den 1. januar 2002, og da Kommissionen ikke har fremlagt noget bevis for, at ITR Rubber var involveret i perioden før den 1. januar 2002, må ITR Rubber anses for personligt at have begået overtrædelsen fra den 1. januar 2002 til den 31. januar 2002, som er den dato, hvor alle aktierne i ITR Rubber blev erhvervet af Parker-Hannifin.

129 Det følger ligeledes – under forbehold af resultatet af undersøgelsen af det andet og det tredje anbringende – at Parker-Hannifins solidariske hæftelse for perioden før den 31. januar 2002, som er den dato, hvor selskabet erhvervede alle aktierne i ITR Rubber (senere Parker ITR), ikke kan

fastholdes. Den anfægtede beslutning bør, for så vidt som den med rette fastslår Parker-Hannifins solidariske hæftelse fra den 31. januar 2002 at regne, opretholdes i den henseende og med dette forbehold.

130 Der må således, uden at det er nødvendigt at undersøge det første anbringendes andet og tredje led, gives medhold i anbringendets første led, for så vidt som Parker ITR ikke kan holdes ansvarlig for det tidsrum for overtrædelsen, som ligger forud for den 1. januar 2002.

Det fjerde anbringende om, at Parker ITR fejlagtigt er blevet pålagt en bøde for perioden før den 11. juni 1999

Den anfægtede beslutning

131 Kommissionen beskriver i 148.-187. og 289.-307. betragtning til den anfægtede beslutning en række omstændigheder, som ifølge Kommissionen fører til, at kartellets eksistens bør opdeles i tre perioder: en første periode med »fuld aktivitet« fra 1986 til maj 1997, en periode med begrænset aktivitet, som ifølge kartellets medlemmer strakte sig fra maj 1997 til juni 1999 eller juni 2000, og endelig en ny periode med »fuld aktivitet« fra juni 1999 eller juni 2000 indtil maj 2007 ifølge kartellets medlemmer. Kommissionen har i det væsentlige anført, at fordi det er fastslået, at der forelå kontakter mellem visse af kartellets deltagere, som bl.a. havde til formål at genindføre kartellet, bør overtrædelsen anses for at være fortsat, eller i det mindste gentaget, men der bør ikke desto mindre ikke pålægges bøde for den periode, hvor kartellets aktivitet var begrænset.

Parternes argumenter

132 Sagsøgerne har med deres fjerde anbringende gjort gældende, at pålæggelse af en bøde i forhold til Parker ITR for perioden før den 11. juni 1999 for det første tilsidesætter artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, fordi overtrædelsen ikke kan anses for at være en vedvarende eller gentagen overtrædelse, og for det andet tilsidesætter princippet om forbud mod forskelsbehandling. Sagsøgerne har anført, at begrundelsespligten ligeledes er blevet tilsidesat af Kommissionen.

133 Kommissionen har anfægtet denne argumentation.

Rettens bemærkninger

134 Det fjerde anbringende, hvormed det ønskes, at Retten skal fastslå, at forældelsesfristen er udløbet for den del af perioden for overtrædelsen, der ligger før den 11. juni 1999, er ifølge sin karakter logisk subsidiær i forhold til det første anbringende, hvilket indebærer, at det kun bør undersøges, hvis det første anbringende forkastes.

135 Da der gives medhold i det første anbringende, er det ufornødent at undersøge det fjerde anbringende.

Det femte anbringende om, at bøden med urette er blevet forhøjet, fordi Parker ITR skulle have spillet en ledende rolle

Den anfægtede beslutning

136 Det fremgår af 457.-463. betragtning til den anfægtede beslutning, at Kommissionen, henset til P.s involvering i kartellet, hvor han som dokumenteret ved forskellige beviser spillede en ledende rolle, besluttede at forhøje bødens grundbeløb med 30% på grundlag af skærpende omstændigheder og at forkaste Parker ITR's og Parker-Hannifins argumentation vedrørende tilregnelse af ansvar for overtrædelsen til P.

Parternes argumenter

137 Til støtte for deres femte anbringende har sagsøgerne fremført, at bøden med urette er blevet forhøjet med den begrundelse, at Parker ITR skulle have spillet en ledende rolle for perioden fra den 11. juni 1999 til den 30. september 2001.

138 Kommissionen har anfægtet denne argumentation.

Rettens bemærkninger

139 For så vidt som Parker ITR gives medhold vedrørende det første anbringende, kan selskabet ikke anses for at have haft en ledende rolle for perioden fra den 11. juni 1999 til den 30. september 2001.

140 Som følge deraf må der gives medhold i det femte anbringende, for så vidt som anbringendet vedrører den fejlagtige forhøjelse af den pålagte bøde for en adfærd, som ikke kan tilregnes sagsøgerne.

Det sjette anbringende om tilsidesættelse af princippet om personligt ansvar og begrundelsespligten for så vidt angår forhøjelsen af den bøde, Parker-Hannifin er blevet pålagt, på grund af den ledende rolle, som det er blevet fastslået, at Parker ITR har spillet

Parternes argumenter

141 Sagsøgernes sjette anbringende vedrører en tilsidesættelse af princippet om personligt ansvar og begrundelsespligten for så vidt angår forhøjelsen af den bøde, Parker-Hannifin er blevet pålagt, på grund af den ledende rolle, det hævdes, at Parker ITR har spillet.

142 Sagsøgerne har i den henseende gjort gældende, at Kommissionen ikke har fastslået Parker-Hannifins ansvar for perioden for overtrædelsen før den 31. januar 2002, men at den har taget hensyn til den ledende rolle, som ITR skulle have spillet fra juni 1999 til september 2001, ved på en gang at forhøje Parker ITR's bøde og ved at forhøje den del af bøden, som Parker-Hannifin pålægges solidarisk ansvar for. Kommissionen har således i strid med princippet om personligt ansvar holdt Parker-Hannifin ansvarlig for omstændigheder, der udspillede sig, før selskabet erhvervede Parker ITR den 31. januar 2002.

143 Sagsøgerne har ligeledes i det væsentlige fremført, at den anfægtede beslutnings begrundelse var selvmodsigende og utilstrækkelig.

144 Kommissionen har anfægtet denne argumentation.

Rettens bemærkninger

145 Da der gives medhold i det første anbringende, kan Parker-Hannifins solidariske hæftelse for dets datterselskabs, Parker ITR's, ledende rolle ikke fastholdes for den periode for overtrædelse, som går fra den 11. juni 1999 til den 30. september 2001, da denne periode ikke kan tilregnes Parker ITR.

146 Som følge deraf må det sjette anbringende tiltrædes.

Det andet anbringende om, at sagsøgerne med urette er blevet tilregnet ansvar for overtrædelsen, som er knyttet til den ulovlige adfærd udvist af P., direktøren for afdelingen »Oil & Gas«.

Den anfægtede beslutning

147 Det fremgår i det væsentlige af 374.-381. betragtning til den anfægtede beslutning, at Kommissionen forkastede den af sagsøgerne fremførte argumentation, ifølge hvilken der burde tages hensyn til dels det personlige ansvar for P., direktøren for ITR Rubbers »Oil & Gas«-afdeling, både før Parker-Hannifins erhvervelse af selskabet og efter denne erhvervelse, idet P. handlede uden sin arbejdsgivers vidende, for så vidt som han indførte en omfattende mekanisme med det formål at deltage i kartellet for sin personlige vindings skyld samt til fordel for de selskaber, som han var knyttet til, dels til, at disse handlinger blev begået til skade for og i strid med virksomhedens interne retningslinjer og til væsentlig skade for denne og ikke medførte nogen fordel for virksomheden.

Parternes argumenter

148 Sagsøgerne har i det væsentlige bestridt, at adfærden udvist af P., direktøren for ITR Rubbers (senere Parker ITR) »Oil & Gas«-afdeling, kan tilregnes dem på grund af den omstændighed for det første, at P. forholdt dem sandheden ved at gennemføre en svigagt plan med det formål at gøre det muligt for ham, såvel som for forskellige selskaber, som han kontrollerede, eller som han var forbundet med, at drage fordel af de ulovlige fordele, som kartellet medførte, og for det andet, at P. med alle midler havde modsat sig, at Parker-Hannifin indtrådte i den forretningsmæssige ledelse af afdelingen for pumpeslanger til brug på havet, som han varetog på fuldstændig selvstændig vis, og sagsøgerne har endelig for det tredje gjort gældende, at de var de primære skadelidte ved P.s handlinger, som kun var foretaget i dennes personlige egeninteresse og dennes selskabers egeninteresse samt i strid med Parker-Hannifins formålsbestemmelser. Sagsøgeren har anført, at i lighed med amerikansk retspraksis bør virksomheden ikke holdes ansvarlig for dens ansattes adfærd, fordi den ansattes lovstridige adfærd blev foretaget med henblik på at berige andre personer end hans arbejdsgiver.

149 Derudover har sagsøgerne hævdet, at de ikke har indgået nogen aftale med kartelmedlemmerne i den periode, hvor P. har været ansat i virksomheden, og de benægter at have skjult kartellet for Kommissionen, da de fik mistanke herom, hvilket ifølge dem ikke er tilstrækkeligt til at begrunde, at der træffes foranstaltninger med henblik på bl.a. indgivelse af en begæring om anvendelse af samarbejdsmeddelelsen.

150 Kommissionen har bestridt disse anbringender.

Rettens bemærkninger

151 Det bemærkes, at ifølge fast retspraksis er det ikke en betingelse for, at en virksomhed tilregnes ansvar for en overtrædelse af artikel 85 EF, at der foreligger en handling begået af den pågældende virksomheds selskabsdeltagere eller direktører eller endog, at de har kendskab til denne overtrædelse, men derimod, at der er begået en handling af en person, som er bemyndiget til at handle på virksomhedens vegne (jf. for så vidt angår EF-traktaten Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager

100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 97, og Rettens dom af 20.3.2002, sag T-15/99, Brugg Rohrsysteme mod Kommissionen, Sml. II, s. 1613, præmis 58).

152 Det bemærkes, at P. uden afbrydelse fra 1981-2006 arbejdede for først Pirelli Treg, dernæst Saiag (ITR) og Parker ITR. Derudover indgik Parker ITR efter P.s angivelige fratrædelse en konsulentkontrakt med ham for at sikre kontinuiteten i afdelingen for pumpeslanger til brug på havet.

153 P.s involvering i kartellet samt den rolle, han spillede som leder, hvilket i øvrigt ikke formelt er blevet bestredet af sagsøgerne, er beskrevet i detaljer i 94., 122. (tabel 9), 144., 145., 151., 154.-156, 158., 163., 172., 177., 185., 189. (tabel 10), 190., 196., 241., 302., 349., 379., 383., 384., 386., 459. og 461. betragtning til den anfægtede beslutning.

154 Sagsøgerne har derudover under retsmødet anerkendt, at P. var bemyndiget til at handle på virksomhedens vegne, således som Kommissionen har anført i 383. betragtning til den anfægtede beslutning. Det fremgår således af denne betragtning, at sagsøgerne har fremlagt en kopi af en bemyndigelse […], som angiver, at han var bemyndiget til at underskrive en bred vifte af kommercielle transaktioner, hvilket viser, at det er korrekt, at P. havde et stort råderum i forbindelse med sine aktiviteter, fordi denne bemyndigelse udtrykkeligt var blevet givet ham af sagsøgerne.

155 Det forekommer derfor, at sagsøgernes ansvar er fastslået, uden at det er fornødent at afgøre, om P. handlede uden sagsøgernes viden.

156 Sagsøgernes argumentation om, at de ikke selv indgik nogen aftaler med de andre medlemmer af kartellet, fordi disse retligt set blev indgået af P., er således ligeledes uden betydning.

157 Det samme gælder påstandene om tilsidesættelse af Parker-gruppens interne formålsbestemmelser og påstandene om, at P. skulle have handlet med det formål at bedrage denne gruppe. Det må således fastslås, at der ikke er noget, som uddyber denne påstand, som i øvrigt benægtes af den omstændighed, at Parker-gruppen aldrig har indgivet en anmeldelse af eller truffet forholdsregler imod selskabets tidligere ansatte.

158 Hvad endelig angår de skader, som Parker-Hannifin angivelig skulle være blevet påført, har Kommissionen med rette bemærket, at virksomheden ved at deltage i kartellet, i modsætning til hvad den påstår, har opnået fordele som følge af særligt prisfastsættelsen og opdelingen af markederne blandt de forskellige medlemmer af kartellet, som virksomheden ikke ville have kunnet opnå, hvis ikke der var indgået en aftale mellem dem.

159 Det andet anbringende må derfor forkastes.

Det tredje anbringende om, at Parker-Hannifin med urette er blevet holdt solidarisk ansvarlig for overtrædelsen sammen med Parker ITR

Den anfægtede beslutning

160 Det fremgår i det væsentlige af 382.-389. betragtning til den anfægtede beslutning, at Kommissionen er af den opfattelse, at det kunne antages, at Parker-Hannifin udøvede en afgørende indflydelse på Parker ITR, fordi moderselskabet besad 100% af datterselskabets kapital, og der endvidere forelå faktiske omstændigheder, der godtgjorde, at Parker-Hannifin havde udøvet kontrol over Parker ITR, navnlig en bemyndigelse givet til P., som bekræftede, at han var bemyndiget til at underskrive en lang række kommercielle transaktioner.

161 Kommissionen har ligeledes forkastet de af sagsøgerne som svar på klagepunktsmeddelelsen fremførte argumenter.

162 Kommissionen forkastede således for det første et argument om, at det ville være tilstrækkeligt at godtgøre, at Parker-Hannifin ikke havde udøvet en afgørende indflydelse på Parker ITR's aktiviteter vedrørende pumpeslanger til brug på havet alene, uden at der skulle tages hensyn til omstændighederne omkring datterselskabets andre aktiviteter, idet Kommissionen fandt, at det fremgik af retspraksis, at denne henviste til datterselskabets adfærd i sin helhed.

163 For det andet fandt Kommissionen, at de dokumenter, som sagsøgerne henviste til for at fastslå Parker ITR's autonomi, ikke godtgjorde, at datterselskabet handlede på en fuldstændig uafhængig måde af moderselskabet, men udelukkende viste mulige forskelle i synspunkter og samarbejdsproblemer. Det er ifølge Kommissionen imidlertid ikke nødvendigt at gribe ind i den daglige ledelse af et datterselskabs virksomhed for at udøve en afgørende indflydelse på datterselskabets kommercielle strategi.

164 For det tredje forkastede Kommissionen sagsøgernes argumentation om, at kartellet havde været skjult for moderselskabet, idet Kommissionen særligt lagde vægt på, at det fremgår af retspraksis, at den ikke er forpligtet til at godtgøre, at ledelsen af en virksomhed havde kendskab til en overtrædelse, når det individ, som bidrog til denne overtrædelse, var bemyndiget til at handle på virksomhedens vegne.

165 Kommissionen konkluderede, at ud over Parker ITR's ansvar for den overtrædelse, der blev begået fra 1986 at regne, burde Parker-Hannifin og Parker ITR pålægges solidarisk hæftelse for Parker ITR's adfærd fra den 31. januar 2002 til den 2. maj 2007.

Parternes argumenter

166 Sagsøgerne gør for det første i det væsentlige gældende dels, at Parker-Hannifin ikke har udøvet den mindste indflydelse – og slet ikke en afgørende indflydelse – på Parker ITR's »Oil & Gas«-afdeling i den periode, hvor P. ledede den. Til støtte for denne argumentation har sagsøgerne anført, at P. systematisk nægtede at overholde Parker-Hannifins retningslinjer og kommercielle strategi, at det lykkedes ham at afvise Parker-Hannifins forsøg på at gribe ind i ledelsen af sektionen for pumpeslanger til brug på havet, og at han bevidst ignorerede Parker-gruppens formålskodeks. Ifølge sagsøgerne handlede »Oil & Gas«-afdelingen, som P. ledede, følgelig selvstændigt på markedet. Sagsøgerne mener således at have overvundet formodningen om en afgørende indflydelse.

167 Derudover indeholder Kommissionens sagsakter ud over visse angivelige indicier ifølge sagsøgerne intet bevis for, at Parker-Hannifin har udøvet en afgørende indflydelse på Parker ITR i løbet af perioden fra den 31. januar 2002 til den 9. juni 2006.

168 For det andet har sagsøgerne i det væsentlige anført, at det kun påhviler dem at afkræfte formodningen om en afgørende indflydelse for så vidt angår produkter, der er berørt af kartellet, nemlig dem, som henhører under Parker ITR's »Oil & Gas«-afdeling. Det ville således være åbenbart uforholdsmæssigt og i strid med den bagvedliggende begrundelse for formodningen, hvis det skulle godtgøres, at Parker-Hannifin ikke udøvede nogen afgørende indflydelse på de af Parker ITR udøvede aktiviteter. Et moderselskab kan således beslutte sig for at udøve en afgørende indflydelse på visse af dets datterselskabers virksomhedssektioner og overlade datterselskaberne en fuldstændig uafhængighed for så vidt angår andre sektioner. Det må således i den foreliggende sag fastslås, at beviserne i sagsakterne godtgør, at Parker-Hannifin og Parker ITR ikke udgjorde en enkelt virksomhed som omhandlet i artikel 81 EF med hensyn til virksomheden vedrørende pumpeslanger til brug på havet for olie og gas.

169 Sagsøgerne anfægter for det tredje i det væsentlige Kommissionens påstande om, at det ikke er nødvendigt, at der gribes ind i den daglige ledelse af et datterselskab, for at en afgørende indflydelse kan udøves.

170 Sagsøgerne har for det fjerde i det væsentlige anført, at det ikke påhviler dem at modbevise den omstændighed, at Parker-Hannifin skulle have pålagt formål og strategier, som påvirkede gruppens resultater og sammenhæng, og søgt at rette den adfærd, som afveg fra disse formål og strategier, således som Kommissionen har fastholdt i 386. betragtning til den anfægtede beslutning.

171 Endelig anfægter sagsøgerne for det femte i det væsentlige rækkevidden af den fortolkning, som Kommissionen har givet visse beviselementer, som er gengivet i 383.-386. betragtning til den anfægtede beslutning, og som søger at godtgøre, at Parker-Hannifin har søgt at udøve kontrol med sit datterselskab.

172 Kommissionen har anfægtet disse anbringender.

Rettens bemærkninger

173 Det fremgår af fast retspraksis, at et datterselskabs adfærd kan tilregnes moderselskabet, bl.a. når datterselskabet, selv om det er en selvstændig juridisk person, ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet, navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder (jf. dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 86 ovenfor, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

174 Det forholder sig sådan, fordi moderselskabet og datterselskabet i en sådan situation er en del af samme økonomiske enhed og derfor udgør én virksomhed som omhandlet i retspraksis. Den omstændighed, at et moderselskab og dets datterselskab således udgør én virksomhed i artikel 81 EF's forstand, giver Kommissionen mulighed for at rette en beslutning, hvorved der pålægges en bøde, til moderselskabet, uden at der kræves en konstatering af, at sidstnævnte var direkte impliceret i overtrædelsen (dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 86 ovenfor, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).

175 I det konkrete tilfælde, hvor moderselskabet ejer 100% af det datterselskab, som har overtrådt de EU-retlige konkurrenceregler, kan det pågældende moderselskab dels udøve afgørende indflydelse på dette datterselskabs adfærd, dels foreligger der en afkræftelig formodning for, at det pågældende moderselskab faktisk udøver afgørende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 86 ovenfor, præmis 60 og den deri nævnte retspraksis).

176 Det er under disse omstændigheder tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at hele kapitalen i et datterselskab ejes af moderselskabet, for at formode, at moderselskabet udøver en afgørende indflydelse på dette datterselskabs handelspolitik. Kommissionen vil derefter være i stand til at anse moderselskabet for solidarisk ansvarligt for betaling af den bøde, som er pålagt datterselskabet, medmindre dette moderselskab, som det påhviler at afkræfte den pågældende formodning, fører tilstrækkelige beviser med henblik på at bevise, at dets datterselskab optræder selvstændigt på markedet (jf. dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 86 ovenfor, præmis 61 og den deri nævnte retspraksis).

177 Derudover kan datterselskabets adfærd på markedet ikke udgøre det eneste kriterium, hvorefter moderselskabet kan ifalde ansvar, men blot er et af tegnene på, at der foreligger en økonomisk enhed (dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 86 ovenfor, præmis 73).

178 Med henblik på at fastslå, om et datterselskab selvstændigt bestemmer sin adfærd på markedet, skal der således tages hensyn til alle de faktorer, der er relevante for de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem dette datterselskab og moderselskabet, der kan variere efter de enkelte tilfælde, og som derfor ikke kan opregnes udtømmende (dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 86 ovenfor, præmis 74).

179 I den foreliggende sag er det ubestridt, at Parker-Hannifin gennem sine forskellige datterselskaber besad 100% af ITR Rubbers (senere Parker ITR) kapital. Som moderselskab formodes selskabet derfor at have udøvet en afgørende indflydelse på datterselskabets adfærd.

180 Det er under disse omstændigheder, at de af sagsøgerne fremførte beviselementer til afkræftelse af denne formodning bør analyseres.

181 Ved denne analyse bemærkes det indledningsvis, at det fremgår af dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 86 ovenfor, at autonomien skal godtgøres for hele datterselskabet og ikke blot for en kommerciel afdeling, som er virksom på det marked, som er genstand for kartellet, fordi godtgørelsen af datterselskabets selvstændige adfærd i sidste ende har til formål at godtgøre, at moderselskabet og datterselskabet ikke udgør en økonomisk enhed, hvilket vil kunne begrunde, at moderselskabet ikke er ansvarligt for den overtrædelse, som dets datterselskab har begået (jf. i denne retning dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 86 ovenfor, præmis 55, 56 og 59).

182 Sagsøgernes anbringende i denne henseende må derfor forkastes.

183 Derudover har sagsøgerne gjort gældende, at det ikke kræves af de berørte parter, at de fører et direkte og uafkræfteligt bevis for deres datterselskabs selvstændige adfærd på markedet, men kun, at de fremskaffer beviselementer, som kan påvise denne selvstændighed.

184 Når det i henhold til Domstolens praksis, der er nævnt i denne dom (jf. præmis 176 ovenfor), kræves, at der føres tilstrækkelige beviser med henblik på at bevise, at [datterselskabet] optræder selvstændigt på markedet, kræves det ikke, at sagsøgerne fører et direkte og uafkræfteligt bevis for datterselskabets selvstændige adfærd på markedet, men i mangel deraf, at det påhviler dem at fremlægge en række præcise og samstemmende beviser, der godtgør, at datterselskabet rent faktisk har ageret på selvstændig vis på trods af den omstændighed, at moderselskabet besad 100% af datterselskabets kapital.

185 Sagsøgerne har til støtte for deres påstand om, at moderselskabet ikke har udøvet nogen som helst indflydelse og slet ikke en afgørende indflydelse på dets datterselskab, gjort gældende, at P. systematisk nægtede at efterkomme Parker-Hannifins retningslinjer og kommercielle strategi, at det lykkedes ham at afværge Parker-Hannifins forsøg på at gribe ind i ledelsen af sektionen for pumpeslanger til brug på havet, hvilket Kommissionen anerkendte i den anfægtede beslutning (384. betragtning til den anfægtede beslutning), og at han således derudover bevidst ignorerede Parker-gruppens formålskodeks, som forbød gruppens ansatte at deltage i kartelvirksomhed.

186 Sagsøgerne er af den opfattelse, at de derved har godtgjort, at Parker-Hannifin ikke har grebet ind i den daglige ledelse af Parker ITR's »Oil & Gas«-afdeling.

187 Det bemærkes imidlertid, at sagsøgerne samtidig i det væsentlige hævder, at Parker-Hannifin ikke udøvede en afgørende indflydelse på Parker ITR, men at selskabet uden ophør søgte at gribe ind i ledelsen deraf, og at det kun var på grund af P.s manøvrer, at det ikke lykkedes.

188 Sagsøgerne har således ikke fremført noget element af en karakter, som godtgør grundene til, at Parker-Hannifin virkelig var hindret i at udøve en afgørende indflydelse på Parker ITR i adskillige år, som de har påstået.

189 Det bemærkes således, at Parker-Hannifin er det ledende selskab i en verdensomspændende gruppe, som i starten af 2002 erhvervede en virksomhedssektion, som var ny for gruppen, nemlig ITR Rubbers (senere Parker ITR) sektion for gummislanger.

190 Sagsøgerne har således fastholdt, at P. havde holdt Parker-gruppen uden for Parker ITR's virksomhed på en sådan måde, at det ledende selskab i denne gruppe fuldstændig havde ignoreret det, som skete i denne virksomhed i mere end fire år indtil det øjeblik, hvor denne person fratrådte i 2006.

191 Ud over disse påstandes særdeles lidet troværdige karakter må det konstateres, at der ikke var noget, der retligt eller økonomisk forhindrede Parker-Hannifin i at udøve sin kontrol med Parker ITR.

192 Derudover var der intet, der forhindrede Parker-Hannifin i at skille sig af med eller afskedige P., som blot var en af gruppens ansatte, hvis sagsøgerne var af den opfattelse, sådan som de hævder i dag, at han udgjorde en hindring for Parker-Hannifins kontrol med Parker ITR.

193 Derudover skal de beviser, som moderselskabet skal fremføre, være tilstrækkelige til at godtgøre, at datterselskabet objektivt set var selvstændigt med hensyn til de økonomiske, organisatoriske og retlige forbindelser, som forener dem. Datterselskabets intentioner i den henseende er, selv hvis de dokumenteres, i sig selv uden betydning. En anden afgørelse ville være ensbetydende med at godkende moderselskabets langsomhed og forsømmelighed ved ledelsen af dets datterselskaber, som er involverede i retsstridig adfærd.

194 Sagsøgerne har således ikke fremført noget beviselement af en karakter, der kunne afkræfte formodningen om moderselskabets afgørende indflydelse på datterselskabet eller de af Kommissionen fremførte supplerende beviser.

195 Følgelig skal det tredje anbringende forkastes.

Det syvende anbringende om en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning på grund af anvendelsen af en fejlagtig metode ved beregningen af værdien af omsætningen ved bødefastsættelsen

Den anfægtede beslutning

196 Det fremgår i det væsentlige af 422.-428. betragtning til den anfægtede beslutning, at Kommissionen for det første ved fastsættelsen af de omhandlede salg har anvendt det gennemsnitlige salg for de sidste tre år før overtrædelsens ophør for at tage hensyn til volatiliteten i de årlige salg, og for det andet, at den fandt, at EØS-markedet svarede til alle de salg, der var blevet faktureret til en køber, der befandt sig i EØS, idet Kommissionen præciserede, at den var af den opfattelse, at der, henset til de særlige omstændigheder vedrørende det relevante marked, var tale om det mest troværdige kriterium for at afgøre, hvor konkurrencen var blevet påvirket af overtrædelsen, i modsætning til et kriterium om stedet for den endelige anvendelse, som faktisk ville kunne befinde sig uden for EØS.

197 Kommissionen har derudover anført, at denne vurdering bekræftes af den omstændighed, at flertallet af selskaberne i deres svar på Kommissionens anmodninger om oplysninger foretog en geografisk opdeling af kunderne eller omsætningen på grundlag af stedet for faktureringen og ikke på grundlag af leveringsstedet eller stedet for den endelige anvendelse af produkterne.

198 Kommissionen har endelig anført, at en sådan bedømmelse ikke strider mod retningslinjerne, idet disse ikke angiver kriterierne for, om salg skal anses for at have fundet sted inden for EØS.

Parternes argumenter

199 Sagsøgerne har i det væsentlige gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ved at tage ikke blot salget af pumpeslanger til brug på havet, som leveres inden for EØS, i betragtning ved beregningen af det samlede salg inden for EØS, men ligeledes salget af produkter, der faktureres til selskaber, der er etableret inden for EØS, og det med det formål, i henhold til sagsøgerne, at kunstigt forøge bødebeløbet.

200 Ifølge sagsøgerne er det kun de produkter, der leveres inden for EØS, som afspejler den konkurrencemæssige virkning af en mulig ulovlig adfærd inden for EØS. Salg af produkter leveret uden for EØS kan således ikke »påvirke handelen mellem medlemsstater« eller »mellem de kontraherende parter« som omhandlet i artikel 81 EF og i artikel 53 i EØS-aftalen. Handelen inden for EØS påvirkes således kun, når de i kartellet omhandlede produkter leveres inden for området for EØS, uafhængigt af det sted, hvor den juridiske enhed, som de faktureres til, er etableret.

201 Sagsøgerne har endvidere i denne henseende henvist til punkt 197 i Kommissionens konsoliderede meddelelse om jurisdiktion efter Rådets forordning (EF) nr. 139/2004 om kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser (EUT 2008 C 95, s. 1, herefter »fusionsmeddelelsen«), ifølge hvilket »det ved varesalg normalt er leveringen, der er den karakteristiske handling […]«, hvilket bekræfter sagsøgernes analyse af retningslinjernes punkt 18.

202 Sagsøgerne har i øvrigt gjort den opfattelse gældende, at 55. betragtning til den anfægtede beslutning – i hvilken Kommissionen har anført at »salget af reservedele [dvs. til slutbrugere] udgør en større del af verdensmarkedet for pumpeslanger til brug på havet end salget af nye produkter [dvs. til leverandører]« – er i strid med 427. betragtning til den anfægtede beslutning – ifølge hvilken »en betragtelig mængde af pumpeslanger til brug på havet købes af leverandørerne«.

203 Derudover har sagsøgerne i det væsentlige gjort gældende, at Kommissionen ikke kan fastholde, at faktureringskriteriet er et gyldigt kriterium, som anvendes af virksomhederne selv, på grundlag af den omstændighed alene, at flere af de berørte virksomheder har anført den interne geografiske fordeling af deres omsætning på grundlag af faktureringsstedet og ikke på grundlag af leveringsstedet, selv om Parker-Hannifin havde gjort Kommissionen opmærksom på den omstændighed, at beregningen af disse tal ikke kunne afspejle den faktiske omsætning inden for EØS til brug for sagen.

204 Kommissionen har anfægtet disse indsigelser.

Rettens bemærkninger

205 Retningslinjernes punkt 13 bestemmer:

»Med henblik på at fastsætte bødens grundbeløb anvender Kommissionen værdien af virksomhedens afsætning af varer eller tjenester, som er direkte eller indirekte forbundet med overtrædelsen, i det relevante geografiske område inden for EØS. Kommissionen anvender normalt virksomhedens afsætning i det seneste fulde regnskabsår, hvor den har deltaget i overtrædelsen […]«

206 Retningslinjernes punkt 18 bestemmer:

»Hvis en overtrædelse geografisk set strækker sig ud over det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (»EØS«) (f.eks. når der er tale om verdensomspændende karteller), afspejler virksomhedens afsætning inden for EØS måske ikke i tilstrækkelig grad de enkelte virksomheders betydning i forbindelse med overtrædelsen. Dette kan f.eks. være tilfældet ved verdensomspændende aftaler om markedsdeling.

Under sådanne omstændigheder kan Kommissionen, for at fastlægge både den samlede relevante afsætning inden for EØS og de enkelte virksomheders relative betydning i forbindelse med overtrædelsen, foretage et skøn over den samlede værdi af de afsatte varer og tjenester, som overtrædelsen omfatter, inden for det relevante geografiske område (større end EØS), fastlægge den del af afsætningen som den enkelte virksomhed, der deltager i overtrædelsen, tegner sig for på dette marked og sammenligne denne del med de samme virksomheders samlede afsætning inden for EØS. Resultatet vil blive anvendt som afsætningens værdi med henblik på fastsættelse af bødens grundbeløb.«

207 Sagsøgerne har ikke anfægtet, at markedet for pumpeslanger til brug på havet er et globalt marked.

208 Indholdet af retningslinjernes punkt 18, som finder anvendelse i den foreliggende sag, må derfor undersøges.

209 Det bemærkes, at retningslinjernes punkt 18 ikke – og retningslinjernes punkt 13 i øvrigt heller ikke – omhandler hverken »afsætning med levering« eller »afsætning, der faktureres«, inden for EØS, men kun omhandler »afsætning« inden for EØS.

210 Det følger heraf, at retningslinjerne hverken stiller krav om, at salg med levering inden for EØS skal tages i betragtning eller er til hinder for, at Kommissionen anvender de salg, der er faktureret inden for EØS ved beregningen af værdien af hver virksomheds salg inden for EØS.

211 For at de inden for EØS fakturerede salg kan anvendes, må det imidlertid kræves, at dette kriterium afspejler markedets virkelighed, dvs. at det skal være det bedst egnede til at indkredse konsekvenserne af kartellet for konkurrencen inden for EØS.

212 Sagsøgerne har således ikke anfægtet, at selv om størsteparten af systemerne af pumpeslanger til brug på havet har endeligt bestemmelsessted i ikke-europæiske regioner, befinder visse af verdens førende leverandører sig til gengæld i de forskellige EU/EØS-lande (jf. 59. betragtning til den anfægtede beslutning). Som følge deraf forekommer den påvirkning af konkurrencen inden for EØS, som forårsagedes af kartellet for pumpeslanger til brug på havet, at være korrekt afspejlet ved, at der tages hensyn til de salg, der blev faktureret inden for EØS, og sagsøgerens argumentation om, at kun de salg, der blev leveret inden for EØS, ville tillade en bedømmelse af kartellets virkning inden for EØS, må forkastes.

213 Det er til gengæld uden betydning, at Kommissionen i sin fusionsmeddelelse søgte at give forrang til leveringsstedet for så vidt angår fastlæggelsen af den omsætning, der skal tages i betragtning, idet bedømmelsen af følgerne for markedet af en virksomhedssammenslutning ikke er sammenlignelige med fastsættelsen af beløbet for den bøde, en virksomhed bør pålægges på grund af en overtrædelse af artikel 81 EF, selv om fastsættelsen af værdien af markedet er identisk i fusionsmeddelelsen og retningslinjerne.

214 Derudover tvinger den omstændighed, at Kommissionen har pålagt sig selv en begrænsning inden for et område inden for konkurrenceretten, ikke denne til at pålægge sig selv en tilsvarende begrænsning på et andet område, og det medfører ikke i sig selv en tilsvarende begrænsning inden for det andet område.

215 Derudover er den omstændighed, at det i den anfægtede beslutning fastslås, at reservedelssalget til slutbrugerne – som med sikkerhed i vidt omfang befinder sig uden for EØS – udgør en større del af verdensmarkedet for pumpeslanger til brug på havet end salget af nye produkter (55. betragtning til den anfægtede beslutning) strider ikke mod Kommissionens vurdering af, at hjemstedet for den enhed, salgene er blevet faktureret til i den foreliggende sag, er det bedste kriterium for en bedømmelse

af, om salgene har fundet sted inden for EØS (427. betragtning til den anfægtede beslutning), hvilket betyder, at det kun er de salg, der blev faktureret til kunder, der var hjemmehørende i EØS, der blev taget i betragtning af Kommissionen – uafhængigt af, hvor slutbrugerne befandt sig.

216 Det må således undersøges, om Kommissionen set i lyset af de foregående overvejelser har udnyttet de oplysninger, som virksomhederne har udleveret vedrørende salgene, nemlig oplysningerne om de fakturerede salg, på en måde, som de ikke havde forventet, og således at deres berettigede forventninger er blevet tilsidesat.

217 Det bemærkes, at i henhold til fast retspraksis kan enhver borger, som befinder sig i en situation, hvor fællesskabsadministrationen har givet den pågældende anledning til at nære begrundede forhåbninger, påberåbe sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning (Domstolens dom af 15.7.2004, forenede sager C-37/02 og C-38/02, Di Lenardo og Dilexport, Sml. I, s. 6911, præmis 70, og Rettens dom af 17.12.1998, sag T-203/96, Embassy Limousines & Services mod Parlamentet, Sml. II, s. 4239, præmis 74). Sådanne løfter skal, uanset under hvilken form de er afgivet, være præcise, ubetingede og samstemmende og stamme fra pålidelige og troværdige kilder (jf. i denne retning Domstolens dom af 25.5.2000, sag C-82/98 P, Kögler mod Domstolen, Sml. I, s. 3855, præmis 33). Derimod kan ingen påberåbe sig en tilsidesættelse af dette princip, såfremt administrationen ikke har afgivet præcise løfter (Domstolens dom af 24.11.2005, sag C-506/03, Tyskland mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 58, og af 22.6.2006, forenede sager C-182/03 og C-217/03, Belgien og Forum 187 mod Kommissionen, Sml. I, s. 5479, præmis 147). Det er desuden kun løfter, som er i overensstemmelse med gældende regler, der kan skabe en berettiget forventning (Rettens dom af 30.6.2005, sag T-347/03, Branco mod Kommissionen, Sml. II, s. 2555, præmis 102, af 23.2.2006, sag T-282/02, Cementbouw Handel & Industrie mod Kommissionen, Sml. II, s. 319, præmis 77, og af 19.11.2009, sag T-334/07, Denka International mod Kommissionen, Sml. II, s. 4205, præmis 132).

218 Det må fastslås, at Kommissionen i den foreliggende sag ikke har afgivet nogen løfter til sagsøgerne som omhandlet i denne retspraksis om, at de oplysninger, som sagsøgerne har givet først af egen fri vilje, siden efter anmodning fra Kommissionen, vedrørende de inden for EØS fakturerede salg ikke ville blive anvendt ved beregningen af den bøde, de blev pålagt.

219 Sagsøgerne kan derfor ikke påberåbe sig nogen tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning med hensyn til anvendelsen af de oplysninger vedrørende de inden for EØS fakturerede salg, de af egen drift leverede til Kommissionen, ved beregningen af den bøde, de er blevet pålagt.

220 Det syvende anbringende må herefter forkastes.

Det ottende anbringende om en tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 af princippet om personligt ansvar og af begrundelsespligten ved beregningen af loftet på 10% af omsætningen

Parternes argumenter

221 Sagsøgerne har for det første gjort gældende, at Kommissionen burde have anvendt Parker ITR's omsætning og ikke den konsoliderede omsætning for Parker-Hannifin ved beregningen af loftet på 10% for den bøde, som Parker ITR blev pålagt, således at Kommissionen tilsidesatte artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Det fremgår ifølge sagsøgerne af retspraksis, at når to juridiske personer er del af den samme virksomhed på tidspunktet for overtrædelsen, men de ikke længere tilhører denne virksomhed på tidspunktet for Kommissionens beslutning, skal loftet på 10% beregnes på grundlag af deres respektive separate omsætninger. Det samme ræsonnement bør finde anvendelse analogt i den foreliggende sag, fordi Saiag og ITR, som under det meste af overtrædelsens varighed ejede de aktiver, som deltog i overtrædelsen, udgjorde en virksomhed, der var uafhængig af virksomheden Parker-Hannifin.

222 Sagsøgerne har gjort gældende, at enhver anden fortolkning ville være i strid med retssikkerhedsprincippet og ville føre til uforholdsmæssige resultater.

223 For det andet har sagsøgerne anført, at den anfægtede beslutning ligeledes på den måde tilsidesætter princippet om personligt ansvar, fordi de aktiver, som er forbundet med Parker ITR's pumpeslanger til brug på havet, fra den 1. april 1986 til den 31. januar 2002 tilhørte andre virksomheder.

224 For det tredje har sagsøgerne anført, at Kommissionen ikke har besvaret de argumenter vedrørende fortolkningen af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, som de fremførte under den administrative procedure. Ifølge sagsøgerne indskrænker den anfægtede beslutning sig til at anføre, at de justerede grundbeløb, der anvendes for bøderne, ikke må overstige loftet på 10%, hvilket ikke gør det muligt at forstå de begrundelser, som underbygger Kommissionens beslutning om at beregne loftet på 10% på grundlag af Parker-Hannifins omsætning for den del af bøden, som Parker ITR er blevet anset for at være eneansvarlig for.

225 Kommissionen har anfægtet disse anbringender.

Rettens bemærkninger

226 Det bringes i erindring dels, at der gives medhold i det første anbringende, og at den overtrædelsesperiode, som Parker ITR holdes ansvarlig for, forkortes til perioden fra den 1. januar 2002 til den 2. maj 2007, dels, at det tredje anbringende forkastes, hvilket fører Retten til den konklusion, at Parker ITR under hele overtrædelsesperioden med undtagelse af perioden fra den 1. januar 2002 til den 31. januar 2002 var et af Parker-Hannifin 100% eget datterselskab, som denne udøvede en afgørende indflydelse på.

227 Derudover fremgår det af fast retspraksis, at det formål, der forfølges ved indførelsen af loftet på 10%, kun kan opnås, hvis loftet i første omgang anvendes på hver enkelt adressat for den beslutning, hvorved bøden pålægges. Det er kun i tilfælde af, at det i anden omgang viser sig, at flere adressater udgør virksomheden forstået som den økonomiske enhed, der er ansvarlig for den overtrædelse, for hvilken sanktioner pålægges, og det endda på datoen for vedtagelsen af denne beslutning, at loftet kan beregnes på grundlag af den samlede omsætning for denne virksomhed, dvs. alle denne virksomheds dele under ét (dommen i sagen Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 125 ovenfor, præmis 390).

228 Da der gives medhold i det første anbringende, er det ottende anbringende, for så vidt som det vedrører overtrædelsesperioden før den 1. januar 2002, hvor overtrædelsen blev begået af ITR, irrelevant. Det ottende anbringende er derudover ugrundet, for så vidt som det vedrører overtrædelsesperioden efter den 1. januar 2002, fordi Parker ITR og Parker-Hannifin i hele denne periode, med undtagelse af en måned, udgjorde en økonomisk enhed, der var ansvarlig for den sanktionerede overtrædelse. Bødeloftet bør derfor beregnes på grundlag af den globale omsætning for denne virksomhed, dvs. alle denne virksomheds dele under ét.

229 Da der gives medhold i det første anbringende, er det derudover ufornødent at undersøge de øvrige anbringender, som er rettet mod en tilsidesættelse af princippet om personligt ansvar og proportionalitetsprincippet og manglende begrundelse, for så vidt som de vedrører den anfægtede beslutnings hensyntagen til perioden før den 1. januar 2002.

230 Det fjerde anbringende må følgelig forkastes.

Det niende anbringende om en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og begrundelsespligten på grund af Kommissionens nægtelse af at indrømme en bødenedsættelse for samarbejde

Den anfægtede beslutning

231 Det fremgår i det væsentlige af 489.-493. betragtning til den anfægtede beslutning, at Parker ITR i forbindelse med samarbejdsprogrammet udleverede dokumenter til Kommissionen om emner, som Kommissionen på den ene side fandt var af ringe merværdi for så vidt angår perioden fra 1986-2007 og på den anden side, at de ganske vist indebar beviser, som tillod en konstatering af kartellets eksistens fra 1972 indtil begyndelsen af 1980'erne. Kommissionen fandt imidlertid, at forældelsesfristen måtte anses for at være udløbet for denne periode. Den konkluderede deraf, at det ikke var begrundet at nedsætte sagsøgernes bøde.

Parternes argumenter

232 Sagsøgerne har gjort gældende, at de har samlet og i deres anmodning om bødenedsættelse indleveret væsentlige beviser for omstændigheder, [*fortroligt*], som Kommissionen ikke tidligere havde kendskab til, og som havde direkte forbindelse med overtrædelsens [*fortroligt*]. Ifølge sagsøgerne fandt Kommissionen, at disse beviselementer, som vedrørte perioden fra [*fortroligt*], ikke medførte nogen merværdi på grund af [*fortroligt*]. En sådan analyse er imidlertid i strid med [*fortroligt*]. Derudover har Kommissionen ikke fremført noget argument, som forklarer hvorfor [*fortroligt*].

233 Sagsøgerne har endvidere anført, at hvis Kommissionen havde fundet, at de af sagsøgerne udleverede beviser havde en betydelig merværdi, havde Parker ITR ikke kunnet blive holdt ansvarlig for kartellets [*fortroligt*] på grundlag af disse beviser, og denne delvise immunitet ville være blevet sammenlagt med nedsættelsen for samarbejde i henhold til samarbejdsmeddelelsens punkt 26, sidste afsnit.

234 Sagsøgerne har endelig benægtet, at de skjulte kartellet, da de blev bekendt med det.

235 Kommissionen har anfægtet disse anbringender.

Rettens bemærkninger

236 Samarbejdsmeddelelsens punkt 26 bestemmer:

»Kommissionen afgør i de endelige beslutninger, der vedtages ved afslutningen af den administrative procedure, hvor stor en bødenedsættelse en virksomhed vil få i forhold til den bøde, den ellers ville blive pålagt. For:

— første virksomhed, der fremlægger betydelig merværdi: en nedsættelse på 30-50%

— anden virksomhed, der fremlægger betydelig merværdi: en nedsættelse på 20-30%

— efterfølgende virksomheder, der fremlægger betydelig merværdi: en nedsættelse på indtil 20%.

For at kunne fastsætte nedsættelsens størrelse inden for hver af disse grupper vil Kommissionen tage tidspunktet for fremlæggelsen af det fremlagte bevismateriale, som falder ind under betingelserne fastlagt under punkt 24, i betragtning, foruden hvorvidt det repræsenterer betydelig merværdi.

Hvis en ansøger om bødenedsættelse er den første til at fremlægge afgørende bevismateriale efter punkt 25, som Kommissionen benytter til at påvise yderligere forhold, der øger overtrædelsens grovhed eller varighed, tager Kommissionen ikke sådanne yderligere forhold i betragtning, når den fastsætter en eventuel bøde, som skal pålægges den virksomhed, der har fremlagt bevismaterialet.«

237 Samarbejdsmeddelelsens punkt 36 præciserer:

»Kommissionen vil ikke tage stilling til, hvorvidt der skal indrømmes betinget bødefritagelse, eller om en ansøger skal belønnes, hvis det bliver klart, at ansøgningen vedrører overtrædelser, der er omfattet af den femårige forældelsesfrist for pålæggelse af bøder, der er fastsat i artikel 25, stk. 1, litra b), i forordning (EF) nr. 1/2003, da sådanne ansøgninger ikke har noget formål.«

238 I den foreliggende sag vedrører de beviser, som sagsøgerne mener burde føre til en nedsættelse af deres bøde i medfør af samarbejdsmeddelelsen, perioden fra [*fortroligt*].

239 Selv hvis de antages at være betydningsfulde, vedrører beviserne en periode [*fortroligt*].

240 Som Kommissionen med rette har anført, ville fristen for denne overtrædelsesperiode være udløbet, selv hvis det antages, at den kunne fastslås på tilstrækkelig vis på grundlag af disse beviser.

241 Kommissionen har derudover i 491. betragtning til den anfægtede beslutning anført, at de beviser, som er blevet udleveret for perioden [*fortroligt*], er for usammenhængende til, at en overtrædelse kan godtgøres.

242 Da Kommissionen konstaterede, at den ikke var i besiddelse af noget bevis for kartelvirksomhed, som var tilstrækkeligt til at fastslå en overtrædelse for perioden, der omfatter [*fortroligt*], skulle den på grundlag deraf konkludere, at den periode, som de af sagsøgerne fremførte beviser omfatter, [*fortroligt*], og det er med rette, at Kommissionen har nægtet at nedsætte sagsøgernes bøde, henset til fraværet af enhver merværdi fra disse beviser.

243 Det bemærkes endvidere, at den anfægtede beslutning indeholder en udførlig begrundelse i den henseende, som fremgår af 489.-493. betragtning til beslutningen.

244 Det niende anbringende må derfor forkastes i sin helhed.

245 På baggrund af samtlige ovenfor anførte betragtninger bør den anfægtede beslutnings artikel 1 annulleres, for så vidt som det deri fastslås, at Parker ITR Srl deltog i overtrædelsen i perioden før den 1. januar 2002. Som følge deraf skal den anfægtede beslutnings artikel 2 ligeledes annulleres, for så vidt som den vedrører sagsøgerne.

Om påstandene om omgørelse, Rettens udøvelse af sin fulde prøvelsesret og om fastsættelsen af den endelige bøde

246 Det bemærkes, at ifølge artikel 261 TEUF kan forordninger udstedt af Europa-Parlamentet og Rådet for Den Europæiske Union i fællesskab i henhold til EUF-traktatens bestemmelser tillægge Domstolen fuld prøvelsesret vedrørende de i disse forordninger omhandlede sanktioner. En sådan prøvelsesret er tillagt Unionens retsinstanser ved artikel 31 i forordning nr. 1/2003. Unionens retsinstanser har som følge heraf beføjelse til, ud over en simpel legalitetskontrol af sanktionen, at sætte sin egen vurdering i stedet for Kommissionens og derfor ophæve, nedsætte eller forhøje den pålagte bøde eller tvangsbøde. Unionens retsinstanser har derfor beføjelse til at udøve deres fulde prøvelsesret, når spørgsmålet om bødens størrelse forelægges dem til vurdering, og kan ved udøvelsen af denne prøvelsesret såvel nedsætte som forhøje bøden (jf. Domstolens dom af 8.2.2007, sag C-3/06 P, Groupe Danone mod Kommissionen, Sml. I, s. 1331, præmis 60-62 og den deri nævnte retspraksis).

247 Det fremgår derudover af ordlyden af artikel 23, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82 (EFT L 1, s. 1), at der ved fastlæggelse af bødens størrelse skal tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og varighed.

248 Domstolen har fastslået, at der med hensyn til fastsættelsen af bøder skal tages hensyn til overtrædelsernes varighed og alle de elementer, der kan indgå i bedømmelsen af overtrædelsers grovhed, såsom de enkelte virksomheders adfærd og rolle ved gennemførelsen af den samordnede praksis, den fortjeneste, virksomhederne har kunnet opnå ved denne praksis, deres størrelse og værdien af de omhandlede varer samt den risiko, som overtrædelser af den art indebærer for gennemførelsen af Unionen (jf. Domstolens dom af 8.12.2011, sag C-386/10 P, Chalkor mod Kommissionen, Sml. I, s. 13085, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis).

249 Domstolen har ligeledes bemærket, at objektive faktorer, såsom den konkurrencebegrænsende adfærds indhold og varighed, dens hyppighed og dens intensitet, hvor stort det påvirkede marked er, og hvilken skade der er påført de samfundsøkonomiske interesser, skal tages i betragtning. Ved bedømmelsen skal der endvidere tages hensyn til de ansvarlige virksomheders relative størrelse og markedsandel såvel som til en eventuel gentagelsessituation (dommen i sagen Chalkor mod Kommissionen, nævnt i præmis 248 ovenfor, præmis 57).

250 Det bemærkes i den henseende, at når Retten fastsætter en bøde som led i udøvelsen af sin fulde prøvelsesret, er der i sagens natur ikke tale om en præcis matematisk operation. I øvrigt er Retten ikke bundet af Kommissionens beregninger, men skal foretage sin egen vurdering under hensyntagen til alle sagens omstændigheder (Rettens dom af 14.9.2004, sag T-156/94, Aristrain mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 43).

251 I den foreliggende sag finder Retten, henset til den bedømmelse, der er foretaget af på den ene side det første anbringendes første led og på den anden side det femte og det sjette anbringende samt de derved fastslåede fejl (jf. denne doms præmis 130, 140 og 146), det passende at udøve den fulde prøvelsesret, som Retten er tildelt ved artikel 31 i forordning nr. 1/2003 og sætte sin egen vurdering i stedet for Kommissionens for så vidt angår beløbet for den bøde, som sagsøgerne bør pålægges.

252 Det bemærkes, at kartellet i den foreliggende sag har haft en klart grov karakter, henset til den omstændighed, at den retsstridige adfærd, som sagsøgerne fuldt ud har deltaget i, er karakteriseret ved tildelingen af udbud, prisfastsættelse, fastsættelse af kvoter, fastsættelse af salgsbestemmelser, opdeling af de geografiske markeder som udveksling af følsomme oplysninger om pris, salgsmængder og udbud. Der er derudover tale om et verdensomspændende kartel.

253 Overtrædelsens varighed skal imidlertid, henset til den omstændighed, at der gives medhold i det første anbringende, fastsættes til fem et halvt år i stedet for 19 år for så vidt angår Parker ITR, der således ikke kan holdes ansvarlig for overtrædelser begået af ITR og Saiag samt deres forgængere mellem 1986 og december 2001.

254 Det følger deraf, at sagsøgerne ligeledes ikke er ansvarlig for den ledende rolle, ITR spillede mellem 1999 og 2001.

255 Henset til de forudgående betragtninger og særligt henset til den kumulative virkning af de tidligere fastslåede ulovligheder, finder Retten, at den bøde, Parker ITR pålægges ved en retfærdig bedømmelse af alle sagens omstændigheder, bør fastsættes til 6 400 000 EUR. En bøde af denne størrelse gør det muligt at gribe effektivt ind over for appellantens ulovlige adfærd på en måde, der er forholdsmæssig i forhold til overtrædelsens grovhed og tilstrækkeligt afskrækkende.

256 Det bødebeløb, som moderselskabet skal hæfte solidarisk for, bør, henset til den omstændighed, at Parker-Hannifin erhvervede alle aktierne i ITR Rubber den 31. januar 2002, fastsættes for perioden fra denne dato til den 2. maj 2007.

257 Under hensyn til det ovenfor anførte skal artikel 1, litra i), i den anfægtede beslutning for det første annulleres, for så vidt som bestemmelsen vedrører den overtrædelse, som Parker ITR er blevet anklaget for vedrørende perioden før januar 2002, for det andet skal beløbet for den bøde, Parker ITR er blevet pålagt, fastsættes til 6 400 000 EUR, af hvilket beløb Parker-Hannifin bør hæfte solidariske for 6 300 000 EUR, fordi Parker-Hannifin ikke bør pålægges solidarisk hæftelse for perioden fra den 1. januar til den 31. januar 2002, og endelig skal Kommissionen for det tredje i øvrigt frifindes.

Sagens omkostninger

258 Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I henhold til samme bestemmelses stk. 3, første afsnit, kan Retten fordele sagens omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter.

259 I den foreliggende sag bemærkes det, at sagsøgerne har nedlagt påstand om en væsentlig nedsættelse af bøden, hvilket de har fået medhold i. Kommissionen bærer derfor sine egne omkostninger og betaler sagsøgernes omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Første Afdeling):

1) Artikel 1, litra i), i Kommissionens beslutning K(2009) 428 endelig af 28. januar 2009 om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39406 – Pumpeslanger til brug på havet) annulleres, for så vidt som Europa-Kommissionen deri har fastslået, at Parker ITR Srl deltog i overtrædelsen i perioden før den 1. januar 2002.

2) Artikel 2, litra e), i beslutning K(2009) 428 endelig annulleres.

3) Beløbet for den bøde, Parker ITR er blevet pålagt, fastsættes til 6 400 000 EUR, af hvilket beløb Parker-Hannifin Corp. hæfter solidarisk for 6 300 000 EUR.

4) I øvrigt frifindes Kommissionen.

5) Kommissionen bærer sine egne omkostninger og betaler de omkostninger, der er afholdt af Parker ITR og Parker-Hannifin.

Azizi Prek Frimodt Nielsen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. maj 2013.

Underskrifter

Indhold

Sagens faktiske omstændigheder 2

Sektionen for pumpeslanger til brug på havet til olie og gas 2

Beskrivelse af sagsøgerne 3

Den administrative procedure 4

Den anfægtede beslutning 5

Retsforhandlinger og parternes påstande 6

Retlige bemærkninger 7

Annullationspåstanden 7

Det første anbringende om, at Parker ITR uretmæssigt blev tilregnet ansvar for overtrædelsen for perioden før den 1. januar 2002 8

Den anfægtede beslutning 8

Parternes argumenter 8

Rettens bemærkninger 11

Det fjerde anbringende om, at Parker ITR fejlagtigt er blevet pålagt en bøde for perioden før den 11. juni 1999 17

Den anfægtede beslutning 17

Parternes argumenter 17

Rettens bemærkninger 17

Det femte anbringende om, at bøden med urette er blevet forhøjet, fordi Parker ITR skulle have spillet en ledende rolle 18

Den anfægtede beslutning 18

Parternes argumenter 18

Rettens bemærkninger 18

Det sjette anbringende om tilsidesættelse af princippet om personligt ansvar og begrundelsespligten for så vidt angår forhøjelsen af den bøde, Parker-Hannifin er blevet pålagt, på grund af den ledende rolle, som det er blevet fastslået, at Parker ITR har spillet 18

Parternes argumenter 18

Rettens bemærkninger 19

Det andet anbringende om, at sagsøgerne med urette er blevet tilregnet ansvar for overtrædelsen, som er knyttet til den ulovlige adfærd udvist af P., direktøren for afdelingen »Oil & Gas«. 19

Den anfægtede beslutning 19

Parternes argumenter 19

Rettens bemærkninger 19

Det tredje anbringende om, at Parker-Hannifin med urette er blevet holdt solidarisk ansvarlig for overtrædelsen sammen med Parker ITR 20

Den anfægtede beslutning 20

Parternes argumenter 21

Rettens bemærkninger 22

Det syvende anbringende om en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning på grund af anvendelsen af en fejlagtig metode ved beregningen af værdien af omsætningen ved bødefastsættelsen 24

Den anfægtede beslutning 24

Parternes argumenter 25

Rettens bemærkninger 25

Det ottende anbringende om en tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 af princippet om personligt ansvar og af begrundelsespligten ved beregningen af loftet på 10% af omsætningen 27

Parternes argumenter 27

Rettens bemærkninger 28

Det niende anbringende om en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og begrundelsespligten på grund af Kommissionens nægtelse af at indrømme en bødenedsættelse for samarbejde 29

Den anfægtede beslutning 29

Parternes argumenter 29

Rettens bemærkninger 29

Om påstandene om omgørelse, Rettens udøvelse af sin fulde prøvelsesret og om fastsættelsen af den endelige bøde 30

Sagens omkostninger 32